

VYSOKÁ ŠKOLA BÁŇSKÁ – TECHNICKÁ UNIVERZITA OSTRAVA
EKONOMICKÁ FAKULTA

KATEDRA REGIONÁLNÍ A ENVIRONMENTÁLNÍ EKONOMIKY

Pojištění environmentálních rizik
Environmental Risks Insurance

Studentka:

Bc. Sandra Schwarzová

Vedoucí diplomové práce:

Ing. Marcella Šimíčková, CSc.

Ostrava 2010

„Místopřísežně prohlašuji, že jsem celou práci včetně všech příloh vypracovala samostatně a veškeré zdroje informací jsem uvedla v seznamu použité literatury.“

V Ostravě dne 7. července 2010

.....

Sandra Schwarzová

Děkuji vedoucí práce Ing. Marcelle Šimíčkové, CSc. za odbornou pomoc a vedení při tvorbě této diplomové práce.

OBSAH

1	Úvod	5
2	Základní pojmy a nástroje v pojišťovnictví	7
2.1	Životní prostředí ve vztahu k riziku	7
2.2	Environmentální pojištění.....	11
2.3	Ostatní důležité pojmy.....	14
2.4	Pojištění odpovědnosti za škodu vzniklou v důsledku závažné havárie způsobené vybranými nebezpečnými chemickými látkami a chemickými přípravky	15
3	Vývoj legislativy v oblasti environmentálního pojištění v ČR a SR	17
3.1	Legislativní prostředí Evropské unie.....	17
3.2	Legislativní prostředí v ČR.....	19
3.3	Legislativní prostředí v SR	24
3.4	Odlišnosti v legislativě ČR a SR týkající se prevence vzniku EŠ a ZPH.....	31
4	Pojištění odpovědnosti za škody vzniklé v důsledku závažných havárií	33
4.1	Charakteristika trhu v České republice.....	33
4.2	Analýza pojištění škod vzniklých v důsledku závažné havárie v ČR	35
4.2.1	<i>Analýza hodnot limitů plnění u daných pojišťoven v ČR.....</i>	<i>39</i>
4.2.2	<i>Analýza hodnot spoluúčastí ve srovnání s limity plnění u daných pojišťoven v ČR.....</i>	<i>42</i>
4.3	Charakteristika trhu ve Slovenské republice	47
4.4	Analýza pojištění škod vzniklých v důsledku závažné havárie v SR.....	49
4.4.1	<i>Analýza hodnot limitů plnění u daných pojišťoven v SR</i>	<i>52</i>
4.4.2	<i>Analýza hodnot spoluúčastí ve srovnání s limity plnění u daných pojišťoven v ... SR</i>	<i>53</i>
4.5	Srovnání situace s pojištěním škod v důsledku vzniklé ZH v České a Slovenské republice	55
4.6	Výčet závažných průmyslových havárií v SR	56
5	Závěr.....	60
	Seznam použité literatury	64
	Seznam zkratk	69
	Prohlášení o využití výsledků diplomové práce.....	70
	Seznam příloh	71

1 Úvod

Nacházím se před cílovou rovinou pomyslného maratonu, kterým je studium vysoké školy. Celých pět let jsem studovala fakultu ekonomickou, na které jsem měla možnost výběru z mnoha oborů. Zvolila jsem si regionální rozvoj, který mě zaujal svou charakteristikou, kdy snoubí ekonomiku s dalšími vědními disciplínami jako je například geografie, sociologie a rovněž i environmentalistika. Na první pohled by se mohlo zdát, že ekonomie a životní prostředí spolu příliš nesouvisí, vždyť ekonomika se zabývá zejména otázkou financí a zvýšením blahobytu lidí. Omyl je však pravdou. Vždyť co znamená samotný blahobyť? Jedná se o dostatek statků potřebných k uspokojení potřeb člověka. Samozřejmě se může jednat o statky vytvořené člověkem, jako například auto, televize a jiné, ale spadají zde i statky přírodní jako voda, vzduch, půda, zkrátka složky životního prostředí. Ekonomický směr, který se zabývá touto problematikou, je nazván environmentální ekonomie.

Environmentální ekonomie tedy hledá způsob, jak přírodní statky užívat, ale zároveň je nezničit. Způsob, jak dosáhnout trvale udržitelného rozvoje, kdy současná generace myslí na své potomky a zanechává přírodní zdroje v takové podobě a hojnosti, aby je mohly užívat i budoucí generace. Tento způsob existence vyžaduje morálně zodpovědný a zásadový přístup od všech příslušníků lidského pokolení, což je utopie. Proto jsou zaváděna nesčetná legislativní opatření a nástroje, která přinášejí do této oblasti přehled a stanovují pravidla hry. Jedním z těchto nástrojů je pojištění environmentálních rizik, kterým se budu v diplomové práci zabývat.

Cílem diplomové práce je srovnání implementace Směrnice Rady 2004/35/ES, o odpovědnosti za ekologické škody a Směrnice Rady 96/82/ES Seveso II., o kontrole nebezpečí závažných havárií s přítomností nebezpečných látek do právních řádů České a Slovenské republiky za účelem zjištění případných odlišností, pozitiv a negativ v dané oblasti. Dále provést analýzu trhu s pojištěním odpovědnosti za škody v důsledku závažných havárií v České a Slovenské republice se zaměřením na množství podniků pojištěných u daných pojišťoven a vývoj dvou nejdůležitějších ukazatelů: limitů pojištění a spoluúčasti. Na základě výsledků analýzy dále vyvodit patřičná stanoviska a doporučení.

Teoretická část diplomové práce, konkrétně druhá kapitola, obsahuje základy problematiky environmentálního pojištění, včetně definic souvisejících pojmů.

Třetí kapitola pojednává o legislativním prostředí v České republice s návazností na bakalářskou práci a budou zde zmíněny i příslušné změny v této oblasti od doby vytvoření bakalářské práce, konkrétně přijetí zákona č. 167/2008 Sb., o předcházení ekologické újmy a o její nápravě. Dále se tato kapitola zabývá legislativou na Slovensku, kdy je tato problematika řešena zákonem č. 261/2002 Z.z., o prevencii závažných priemyselných havárií, zákonem č. 277/2005 Z.z., kterým se mění a doplňuje zákon předchozí, a zákonem č. 359/2007 Z.z., o prevencii a náprave environmentálnych škôd.

V kapitole čtvrté je provedena analýza trhu pojištění odpovědnosti za škodu v důsledku závažné havárie v České republice v letech 2003 až 2010. Analýza se týká pojišťoven, které daný produkt pojištění nabízejí, konkrétně Česká pojišťovna, Allianz, Kooperativa, Generali a Chartis (dříve AIG). Rovněž je provedena analýza trhu na Slovensku, kdy se vzhledem ke složité dostupnosti dat zabývám situací aktuální. Zde jsou podniky rozptýleny mezi větší množství pojišťoven, kdy nejvýznamnější z hlediska počtu podniků jsou Allianz, Chartis a UNIQA. Na trhu jsou rovněž výrazně zapojeny i zahraniční pojišťovny, blíže v podkapitole 4.4. Čtvrtá kapitola je doplněna případovými studiemi závažných havárií, které se staly na Slovensku v Košicích v podniku U.S. Steel Košice s.r.o. a v Nováckych chemických závodoch v obci Nováky.

2 Základní pojmy a nástroje v pojišťovnictví

Vzhledem ke skutečnosti, že k porozumění problematiky je nezbytné správné pochopení odborného výraziva a samotného jádra tématu, tato kapitola se bude zabývat teoretickou částí pojištění environmentálních rizik, jejíž součástí jsou definice pojmů a vysvětlení souvislostí.

Jelikož teorie je daná a nepodléhá přílišným změnám, budu se v této kapitole často odvolávat na svou bakalářskou práci, na kterou touto diplomovou prací v podstatě navazuji.

2.1 Životní prostředí ve vztahu k riziku

Definice životního prostředí

Ministerstvo životního prostředí uvádí definici pojmu životní prostředí následující: *“Systém složený z přírodních, umělých a sociálních složek materiálního světa, jež jsou nebo mohou být s uvažovaným objektem ve stálé interakci. Je to vše, co vytváří podmínky existence organismů, včetně člověka a je předpokladem jejich dalšího vývoje.”*¹

Životní prostředí (anglicky environment) je tedy vše, co nás obklopuje, včetně nás. Tento souhrn statků je rozdělen do sedmi složek:

- ovzduší, horniny, voda, organismy, půda, energie, ekosystémy.

Všechny složky životního prostředí jsou vzájemně propojeny a dohromady dávají vyvážený systém, který je schopen samostatné existence. Právě naopak zásahem lidské ruky v podobě ekologické havárie může být tento systém ohrožen, či nenávratně poškozen. Některé lidské činnosti tak mohou být strůjci mnoha environmentálních rizik, které je možné strukturovat do třech skupin rizikových faktorů:

- fyzikální (ionizující a neionizující záření, vibrace, hluk, požár),
- chemické,

¹ *Definice životního prostředí*, Wikipedie Otevřená Encyklopedie [online]. Poslední aktualizace 10. Června 2010 Dostupné na Internetu: http://cs.wikipedia.org/wiki/Životní_prostředí

- biologické (mikroorganismy a jejich genetické modifikování, endoparazité atd.).

Definice rizika

Riziko dle dnešních výkladů vyjadřuje nebezpečí vzniku škody, poškození, ztráty, či zničení, případně nezdaru při podnikání, zatím co z hlediska pojišťovacího je riziko chápáno jako: „*Možnost, že s určitou pravděpodobností dojde k události, jež se liší od předpokládaného stavu, či vývoje.*“²

Riziko je součástí všech forem lidského konání. Škody, které naplněním rizika vzniknou, mohou být jak na lidském životě a zdraví, tak na životním prostředí, či mohou způsobit i zániky firem. Rizika můžeme klasifikovat dle konkrétních hledisek do mnoha kategorií, kdy jedním ze základních členění je podle míry ohrožení firmy:

- **kritické riziko** všechna ohrožení, kdy potenciální ztráty způsobí bankrot firmy,
- **důležité riziko** ohrožení, jehož potencionální ztráty naruší finanční toky a další provoz si vyžádá, aby si firma půjčila finanční prostředky,
- **běžné riziko** je ohrožení, jehož potencionální ztráty mohou být pokryty firmou, aniž by mohlo dojít k výraznějším problémům s financováním.

Pokud známe rozsah potencionálního rizika vzniku škody, je nezbytné minimalizovat riziko a jeho následky a to následujícími metodami:

- odstraněním příčiny vzniku rizika,
- snížením nepříznivých důsledků rizika (zde patří především diverzifikace rizika a pojištění) (viz. Schwarzová, 2008).

Jedním z mnoha druhů rizik je právě již zmíněné riziko environmentální, které může mít za následek poškození složek životního prostředí. Možná rizika, jejich původy a následky na životní prostředí jsou klasifikovány níže.

Voda

- původ rizika může spočívat v nerovnoměrné regionální vybavenosti vodovody a kanalizacemi, čímž vzniká nebezpečí ohrožení:
 - o zdravotního stavu obyvatel,
 - o snížení kvality života obyvatel a atraktivity území,

² SMEJKAL, V. a RAIS, K. Řízení rizik ve firmách a jiných organizacích 2. vyd. Praha: Grada publishing, s. 2006. 300

- snížení ekonomického vývoje a konkurenceschopnosti regionu,
- původ rizika spočívá v neúspěšném stavu kanalizací a čistíren odpadních vod,
- původ rizika spočívá v nárůstu cen vodného a stočného,
 - důsledkem je snížení spotřeby vody v domácnostech na hranici hygienického minima, čerpání vody ze studní neznámé kvality,
- původ rizika spočívá v ohrožení povodněmi,
 - následkem může být ohrožení zdraví a života lidí, ohrožení majetku lidí, státu a obcí (viz. Romančíková, 2008).

Ovzduší

Kvalita ovzduší je snižována především z následujících důvodů:

- vysoké procento emisí znečišťujících látek ze stacionárních i mobilních zdrojů,
- zvýšení produkce emisí v důsledku ekonomických a průmyslových činností v návaznosti na zvýšení hospodářského růstu,
- nízký podíl energie z obnovitelných zdrojů,
- nedodržení národních emisních limitů.

Odpadové hospodářství

Zde jsou hlavními původci rizika tyto skutečnosti:

- vysoká produkce odpadů v průmyslu,
- zvýšení množství komunálního odpadu na obyvatele,
- nízký stupeň recyklace odpadu,
- nízký stupeň třídění odpadu,
 - což může mít za následek ohrožení zdraví živočichů a stavu životního prostředí v důsledku přítomnosti nebezpečných odpadů.

Ochrana a regenerace krajiny a životního prostředí

Zde je jako možný původce rizika klasifikována změna vlastností krajiny v důsledku činnosti člověka, budování měst a jiných faktorů.

Některé případy možných rizik ohrožení životního prostředí jsou definovány výše, ovšem je také potřeba znát míru potencionálního ohrožení. Způsob hodnocení a měření environmentálních rizik je popsán v následující části práce.

Hodnocení environmentálního rizika a prevence

„Hodnocení environmentálního rizika představuje metodu, pomocí které se stanovuje pravděpodobnost výskytu, či možnost výskytu nepříznivých environmentálních účinků vlivem působení jednoho nebo více stresorů.“³

Environmentální riziko je hodnoceno na základě předpokladu, že funkce ekosystému je chráněna při zachování biodiverzity, tzn. zachování minimálně 95% druhů. Proces hodnocení environmentálních rizik je založen na dvou částech, hodnocení expozice a hodnocení vlivu na životní prostředí (dále jen ŽP). V této oblasti se dále vykonávají různé výzkumné studie využívající statistických a multivariačních metod, jako například korelační a klastrová analýza.

Jak se tedy vyhnout možnému environmentálnímu riziku? Můžeme se pokusit snížit pravděpodobnost vzniku rizika, či rovnou zamezit jeho vzniku mnoha preventivními opatřeními. Prevence jako taková má dvě zásadní dimenze. Sociální a ekonomická dimenze, které jsou spojeny s minimalizací vzniku škod na životním prostředí. V systému prevence vévodí snaha předcházet možnému riziku využitím technologií šetrných k životnímu prostředí. Jedná se o velice účinnou, avšak nákladnou formu, kdy jsou odčerpávány finanční zdroje firem, které by mohly být využity v jiných oblastech ekonomického rozvoje. Z toho důvodu by nedílnou součástí environmentální politiky měla být i finanční pomoc ekonomickým subjektům ve spojitosti s ochranou životního prostředí, která vychází z principu společného břemena (kdy životní prostředí je statkem veřejným s kolektivním vlastnictvím a odpovědností). Státní finanční pomoc je limitována finančními zdroji ze státního rozpočtu a rozpočtu územněsprávních celků, státních fondů a fondů Evropské unie. Z toho důvodu se jeví jako nejefektivnější řešení takové, kdy podnikatelská sféra je nucena nést odpovědnost za případné škody na ŽP a má povinnost hradit náklady na jejich případné odstranění a uvedení do původního stavu.⁴

³ ROMANČÍKOVÁ, E. *Enviromentálne riziká v SR a možnosti ich financovania*. In Sborník příspěvků ze 4. mezinárodní vědecké konference VŠB – TU Ostrava, 11/ 2008, 339 s. ISBN 978-80-248-1846-7.

2.2 Environmentální pojištění

Definice pojmu pojištění

Jelikož se v celé práci budeme zabývat zejména pojištěním, je na místě jen krátce objasnit a definovat význam samotného pojmu. Jedná se o „systém, kdy jednotlivci nebo právnické osoby s cílem snížit nežádoucí dopad negativních událostí, platí poplatek pojišťovací společnosti, která jim vyplácí plnou nebo částečnou náhradu, jestliže k události dojde.“⁴

Existuje mnoho typů pojištění (např. poj. odpovědnosti za škody, neživotní pojištění atd.), my se budeme blíže zabývat problematikou environmentálního pojištění, jež se vztahuje na rizika v rámci životního prostředí, kde podle evropské Směrnice Rady 2004/35/ES, o odpovědnosti za ekologické škody (viz. kapitola 3) jsou zdrojem rizika nebezpečné látky nebo fyzická situace, které mají potenciál způsobit škodu na lidském zdraví a životním prostředí. Škoda může být způsobena např.:

- vznikem požáru,
- výbuchem,
- toxickým únikem,
- zamořením životního prostředí,
- jiným nežádoucím projevem.

Definice environmentálního pojištění

Jedná o pojištění odpovědnosti za škodu na životním prostředí, což je „pojištění, z něhož pojišťovna poskytne pojistné plnění v případě poškození ŽP různými druhy lidské činnosti.“⁵

Povinnost tohoto náročného a pro pojišťovny rizikového pojištění se odvíjí od implementace Směrnice Rady 2004/35/ES, o odpovědnosti za ekologické škody do českého právního řádu schválením zákona č. 167/2008 Sb., o předcházení ekologické újmy a o její nápravě, který ukládá provozovateli povinnost finančního zajištění pro případ vzniku škody na ŽP v důsledku činnosti provozovatele. Jedním ze způsobů krytí nákladů je již zmíněné pojištění,

⁴ Definice pojmu pojištění [online]. Pojištění a Členové České asociace pojišťoven ČAP, 2007 [cit. 10. června 2010] Dostupné na Internetu: <http://www.staf.cz/pojisteni/>

⁵ SCHWARZOVÁ S., *Pojištění environmentálních rizik*, bakalářská práce, Ostrava: VŠB-TU Ostrava, Ekonomická fakulta, 2008.

ovšem tato povinnost je odložena paragrafem č. 14 s účinností až od 1.1. 2013 (viz následující kapitola 3).

Princip a zásady

Hlavní zásadou environmentálního pojištění je, že znečišťovatel platí, tudíž je přenesena finanční odpovědnost na provozovatele, který způsobil škodu na ŽP. Tato zásada je odvozena od Směrnice Rady 2004/35/ES, o odpovědnosti za ekologické škody. Principem je koncentrace finančních prostředků na odstranění případných škod na ŽP prostřednictvím environmentálního pojištění, kdy může sama pojišťovna zohlednit chování pojištěnců k ŽP a prostřednictvím systému bonusů a malusů může pojišťovna své pojištěnce dále motivovat, aby ke škodám nedocházelo.

Pojištění ovšem nesnímá zodpovědnost z provozovatele. Při nedostatečném pojištění musí zbylou částku převyšující limit plnění uhradit sám provozovatel. Výše hodnoty limitů pojistného plnění se odvíjí podle dosud prokázaných a do budoucna odhadovaných rizik, podnik je tak rovněž motivován k jejich omezení.

Předmět pojištění

„Škody na životním prostředí, které pojištěný způsobí (a je za ně dle zákona odpovědný) třetí osobě nebo na veřejných statcích. Pojištění se vztahuje i na přidružené škody vyplývající z provozní činnosti, také na rizika spojená s přírodními katastrofami a ekologickými důsledky, s dopravou, přepravou nebezpečných látek, nakládání s odpady, s ochranou zdrojů pitné vody, ochranou proti vzniku havárií zařízení, staveb, s nedbalostními činy zaměstnanců, či podnikatelskými aktivitami mající vztah k ochraně zdraví zaměstnanců a odstraňování zdravotních důsledků, atd.“⁶

Nedostatky environmentálního pojištění

Jedná se o poněkud rizikový a složitě vyčíslitelný produkt, jelikož následky lidské činnosti na ŽP se často projeví až po vícero letech a často není znám ani jejich skutečný rozsah. Vyčíslení škod je tedy velmi náročné a v některých případech i nerealizovatelné.

⁶ SCHWARZOVÁ S., *Pojištění environmentálních rizik*, bakalářská práce, Ostrava: VŠB-TU Ostrava, Ekonomická fakulta, 2008.

Definice ekologické újmy

Vzhledem k tomu, že zákon 167/2008 Sb., kterému se budu blíže věnovat v následující kapitole, pojednává zejména o ekologické újmě, je nezbytné tento pojem rovněž definovat.

Dle zákona č. 17/1992 Sb., o životním prostředí byla ekologická újma definována jako: „*ztráta nebo oslabení přirozených funkcí ekosystémů, vznikající poškozením jejich složek nebo narušením vnitřních vazeb a procesů v důsledku lidské činnosti*“.⁷

Dle zákona 167/2008 Sb., o předcházení ekologické újmě a o její nápravě je definice ekologické újmy následující: „*Ekologickou újmou se rozumí nepříznivá měřitelná změna přírodního zdroje nebo měřitelné zhoršení jeho funkcí, která se může projevit přímo nebo nepřímo.*“

Dále dle evropské směrnice 2004/35/ES a rovněž i zákona č. 167/2008 Sb., o předcházení ekologické újmě a o její nápravě, který tuto směrnici zavádí do české legislativy, se EU omezuje pouze na tři druhy ekologických škod:

- újma na biodiverzitě (na volně žijících živočiších a planě rostoucích rostlinách), která má nepříznivý vliv na setrvání těchto druhů ve stavu příznivém z hlediska jejich ochrany,
- újma na vodách (na vodních zdrojích) je poškození s nepříznivým vlivem na kvalitu, či kvantitu vod, či jejich ekologický potenciál,
- újma na půdě (každá kontaminace půdy, která představuje významné riziko pro lidské zdraví) (viz. Schwarzová, 2008).

Výjimečné případy

Jedná se o situace, kdy je možné zprostit provozovatele odpovědnosti za ekologickou újmu.

Zde spadají následující případy:

- způsobení újmy ozbrojeným konfliktem,
- živelní událostí výjimečné a neodvratné povahy,
- činnosti, na kterou se vztahuje občanskoprávní odpovědnost,
- jaderné škody podle atomového zákona,
- činnosti, jejichž účelem je zajišťování obrany České republiky nebo mezinárodní bezpečnosti,

⁷ ŠLISBAUR, M. *Pojištění environmentálních rizik*. interní studie makléřské společnosti Respect a.s., 2007

- činnosti, jejichž jediným účelem je ochrana života, zdraví nebo majetku osob před živelnými událostmi,
 - nepřátelská akce,
 - občanská válka,
 - povstání.
- (viz. zákon 167/2008 Sb).

2.3 Ostatní důležité pojmy

V této podkapitole krátce, stručně a přehledně objasním ostatní pojmy, které přímo souvisí s danou tematikou.

Škoda je měřitelnou nepříznivou změnou přírodního zdroje, či jeho funkcí.

Přírodní zdroje jsou chráněné druhy, chráněné biotopy, voda a půda.

Bezprostřední hrozba environmentální škody znamená dostatečnou pravděpodobnost, že v blízké budoucnosti může dojít k environmentální škodě.

Preventivní opatření je o opatření, které se přijímá jako reakce na událost způsobující bezprostřední hrozbu environmentální škody a je nutné škodě předejít nebo ji alespoň minimalizovat.

Nápravné opatření znamená opatření nebo jejich kombinaci za účelem zmírnění následků a obnovu, regeneraci, či nahrazení poškozených přírodních zdrojů nebo jejich funkcí.

Základní stav je stavem přírodního zdroje nebo jeho funkcí v čase environmentální škody, který by existoval, kdyby ke škodě nedošlo.

Pracovní činnost je vykonávaná v rámci hospodářské činnosti, obchodu, či podnikání bez ohledu na její soukromou nebo veřejnou povahu, ziskový či neziskový charakter.

Náklady znamenají všechny náklady potřebné na zabezpečení prevence a nápravy environmentální škody ve výši nákladů na posouzení environmentální škody, či její bezprostřední hrozby, alternativních opatření, nákladů na administrativu, právní služby, na sběr údajů, monitoring a kontrolu, atd.⁸

⁸ *Prevence a náprava environmentálních škod* [online]. Informační systém EnviroPortal.sk, poslední aktualizace 2010, Dostupné na Internetu: <http://enviroportal.sk/environmentalne-skody/>

2.4 Pojištění odpovědnosti za škodu vzniklou v důsledku závažné havárie způsobené vybranými nebezpečnými chemickými látkami a chemickými přípravky

Jelikož pojištění environmentálních rizik je velice rozsáhlé téma, podobně jako v bakalářské práci i nyní si vyberu konkrétní podoblast, kterou je pojištění odpovědnosti za škodu vzniklou v důsledku závažné havárie.

Jedním z hlavních důvodů, proč si tuto podoblast vybírám je rovněž skutečnost, že tento druh škod na ŽP spadá do škály škod, které je možné v rozsahu dané legislativy snáze vyčíslit v penězích, jelikož existuje i velké množství škod, které se vyčíslit nedají, tudíž proti nim nelze subjekt ani pojistit.

Případ závažné havárie je tedy jednou z mnoha situací, které jsou řešeny jako ekologická újma, či škoda na ŽP. Spadají tak do působnosti zákona č. 167/2008 Sb., o předcházení ekologické újmy a o její nápravě stejně jako do působnosti zákona č. 59/2006 Sb., o prevenci závažných havárií způsobených vybranými nebezpečnými chemickými látkami nebo chemickými přípravky, o kterém se také blíže zmíním v průběhu následující kapitoly.

Definice závažné havárie

„Mimořádná, částečně nebo zcela neovladatelná, časově a prostorově ohraničená událost (např. závažný únik, požár, či výbuch), která vznikla nebo jejíž vznik bezprostředně hrozí v souvislosti s užíváním objektu nebo zařízení, v němž je nebezpečná látka vyráběna, zpracovávána, používána, přepravována nebo skladována, a vedoucí k vážnému dopadu na životy a zdraví lidí, hospodářských zvířat a životní prostředí nebo k újmě na majetku.“⁹

V rámci standardů pojištění odpovědnosti za škody vzniklé v důsledku závažných havárií není zahrnuto krytí:

- škody vzniklé následkem válečných událostí, vzpoury, povstání a jiných hromadných násilných nepokojů,
- škody způsobené materiálem obsahujícím azbest, umělým minerálním vláknem nebo toxickou plísní,

⁹ Výkladový terminologický slovník některých pojmů používaných v analýze a hodnocení rizik pro účely zákona o prevenci závažných havárií [online]. březen 2005 [cit. 15. dubna 2008] Dostupné na Internetu: http://www.vubp.cz/html_oppzh/metodiky/vykladovy_slovník_brezen05.pdf

- škody způsobené vadným výrobkem,
- škody vzniklé jadernými riziky nebo působením ionizujícího záření,
- škody vzniklé nenáhlým, pozvolným nebo postupným působením nebezpečných látek nebo běžným vlivem provozu a okolí,
- škody vzniklé při dopravě, s výjimkou případů, kdy škoda byla způsobena provozem vozidla, které nepodléhá povinnosti pojištění, a škodní událost nastala v pojištěném objektu nebo zařízení,
- škody vzniklé změnou, poškozením nebo zničením přirozeného stavu nebo vlastností složek životního prostředí, které nejsou ve vlastnictví žádné fyzické ani právnické osoby,
- škody vzniklé v důsledku špatného technického stavu, nedostatečně nebo vadně provedené údržby, pokud tyto skutečnosti byly nebo musely být známy pojištěnému, statutárnímu orgánu nebo kompetentním řídicím pracovníkům pojištěného před vznikem škodní události,

(Pozn.: Většina výše uvedených výluk je pojistitelná jiným produktem odpovědnostního pojištění.) (viz. Schwarzová, 2008)

Prevence závažných havárií

Prevenci kontroluje a monitoruje Ministerstvo životního prostředí jako součást civilního nouzového plánování. Zákon č. 59/2006 Sb., udává provozovateli povinnost vypracovat bezpečnostní dokumentace, ve kterých jsou analyzovány a vyhodnoceny rizika a tudíž je možné vyčíslit potenciální škody. Pokud již škoda nastane, je provozovatel povinen ji nahlásit Ministerstvu životního prostředí ve lhůtě do 24 hodin.

Vybraná nebezpečná látka je chemickou látkou, která má jednu nebo více nebezpečných vlastností jako například jedovatost, hořlavost, výbušnost atd.

Provozovatel je podnikatel, který řídí podnik, či zařízení.

Podnik je celý areál pod řízením jednoho provozovatele, ve kterém se nachází nebezpečná látka.

3 Vývoj legislativy v oblasti environmentálního pojištění v ČR a SR

V této kapitole nastíním legislativní prostředí v České i Slovenské republice. Předem podotýkám, že všechny členské státy Evropské unie měly stejnou povinnost implementace směrnicí ES do svého právního systému, tudíž zákony se ve své podstatě moc lišit nebudou, ale i přesto je možné zde nalézt jisté odchylky, na které bych chtěla v průběhu této kapitoly poukázat.

Poněvadž se neustále zmiňuji také o legislativním základu Evropské unie v podobě několika směrnic, je nezbytné je alespoň nastínit, což učiním v následující podkapitole.

3.1 Legislativní prostředí Evropské unie

V legislativním systému Evropské unie jsou pro danou tematiku zásadní Směrnice Rady 82/501/EHS Seveso I., Směrnice Rady 96/82/ES Seveso II. a Směrnice Rady 2004/35/ES, o odpovědnosti za ekologické škody.

Směrnice Rady 82/501/EHS Seveso I. (směrnice o řízení nebezpečí závažných havárií, při nichž jsou přítomny nebezpečné látky)

- přijata v roce 1982,
- vznikla v důsledku velmi závažné havárie v italském městě Seveso,
- upravuje prevenci možných nehod přímo u zdroje (technický pokrok je potřeba řídit s ohledem na nutnou ochranu životního prostředí),
- upravuje požadavky na bezpečnost,
- pojednává o ochraně veřejnosti a životního prostředí u nebezpečných průmyslových činností,
- dále upravuje povinnosti provozovatele v podobě preventivních opatření, informování kompetentních státních orgánů a veřejnosti a orgánů ES (viz. Schwarzová, 2008).

Směrnice Rady 96/82/ES Seveso II. (směrnice o řízení nebezpečí závažných havárií, při nichž jsou přítomny nebezpečné látky)

- přijata v roce 1996,
- nahrazuje stejnojmennou směrnici Seveso I.,
- rozšiřuje a zjednodušuje rozsah působnosti (odkazuje na přítomnost množství nebezpečných látek v podniku, které překračuje určitá prahová množství),
- zdůrazňuje závazek provozovatelů podniků k zavedení systémů řízení bezpečnosti jako nejdůležitějších prvků k dosažení vysoké úrovně ochrany z hlediska prevence velkých havárií,
- obsahuje zvýšený důraz na opatření pro minimalizaci dopadů závažných havárií na životní prostředí,
- stanovuje povinnosti pověřených úřadů ve vztahu k hodnocení bezpečnostních zpráv.¹⁴

Směrnice Rady 2004/35/ES, o odpovědnosti za ekologické škody (přeloženo z anglického Environmental Liability Directive – ELD)

Tato směrnice reaguje na skutečnost, že v současnosti je v EU mnoho míst, která jsou vážně poškozena znečištěním a představují závažná zdravotní rizika. Lidská činnost má za následek v neposlední řadě i ztrátu biodiverzity, která se v minulém desetiletí dramaticky urychlila. Nečinnost by mohla mít za následek další zhoršení situace.

- přijata dne 21.4. 2004,
- termín implementace pro členské státy byl 30.4. 2007,
- definuje pojem ekologická újma (viz 2. kapitola),
- cílem směrnice je zavedení společného rámce pro prevenci a nápravu škod na životním prostředí,
- upravuje postup při prevenci a odstraňování environmentálních škod, které mohou provozovatelé svými činnostmi způsobit. Posuzují se environmentální škody vzniklé na vodě, půdě, chráněných druzích a přirozených biotopech,
- základní zásadou směrnice je princip „znečišťovatel platí“, kdy provozovatel, který svou činností způsobil škodu na ŽP nebo představuje hrozbu vzniku škody, byl považován za finančně zodpovědného,
- směrnice dává přednost nápravným opatřením v podobě uvedení přírodních zdrojů do původního stavu („in natura restituce“), před peněžní náhradou,

- finanční zajištění provozovatelů provozních činností, u kterých je nakládáno s nebezpečnými látkami není povinné,
- **Povinné ze zákona je v těchto státech EU:**
 - Řecko (2010), Maďarsko (2010), Portugalsko (2010), Španělsko (2010), Slovinsko (2010), Bulharsko (2011), Rumunsko (2012), Slovensko (2012), Česká republika (2013),
- **Dobrovolné je v těchto státech EU:**
 - Velká Británie, Francie, Německo, Itálie, Polsko, Pobaltské republiky, Severské země (viz. Zikán 2010)
- na základě této směrnice vstoupil v České republice v platnost Zákon o předcházení a nápravě ekologické újmy č.167/2008 Sb. (viz. SMĚRNICE EVROPSKÉHO PARLAMENTU A RADY 2004/35/ES)

3.2 Legislativní prostředí v ČR

Zákon č. 167/2008 Sb., o předcházení ekologické újmě a o její nápravě a o změně některých zákonů

Tento zákon implementuje do české legislativy Směrnicí Rady 2004/35/ES ze dne 21. dubna 2004 o odpovědnosti za životní prostředí v souvislosti s prevencí a nápravou škod na životním prostředí, kdy se jedná o snahu vyřešit tuto problematiku v rámci území Evropské unie. Tato směrnice je zejména reakcí na poškození přírody vlivem činnosti člověka a následný neutěšený stav a neschopnost nápravy těchto případů zejména z důvodu veřejného vlastnictví (jedná se například o povrchové a podzemní vody, jeskyně nebo volně žijící živočichy).

Před konečným přijetím si zákon o ekologické újmě prošel mnoha složitými peripetiemi, kdy byl poslaneckou sněmovnou schválen, ale senátem zamítnut a dále byl několikrát znovu projednáván.

Na základě povinnosti členských států Evropské unie zahrnout do jejich právního řádu výše zmíněnou směrnici byl nakonec po příslušných změnách dne 22. dubna 2008 schválen. Tato povinnost měla být splněna do 30. dubna 2007. Česká republika to však nestihla, jelikož náš zákon o ekologické újmě nabývá účinnosti od 17. srpna 2008.

Podstata zákona

Zákon definuje pojem „ekologická újma“, kdy se „*ekologickou újmou rozumí závažné nepříznivé účinky na dosahování nebo udržování příznivého stavu ochrany chráněných druhů nebo přírodních stanovišť.*“¹⁰

Zákon rovněž obsahuje vymezení ekologické újmy na jen takovou nepříznivou změnu, která je: „*měřitelná a má závažné nepříznivé účinky na vybrané přírodní zdroje – půdu, povrchové nebo podzemní vody, vybrané chráněné druhy volně žijících živočichů a planě rostoucích rostlin a přírodní stanoviště; nevztahuje se však na všechny druhy rostlin a živočichů, ale pouze na chráněné druhy, vymezené v § 2 písm. b) zákona č. 167/2008 Sb. a také na vybraná přírodní stanoviště vymezená v § 2 písm. c) zákona.*“ (například místa odpočinku, rozmnožování či biotopy pro chráněné druhy)¹⁰

Zákon se vztahuje na provozovatele činností rizikových pro životní prostředí a lidské zdraví, jako například skládky a spalovny odpadu, velké průmyslové podniky podléhající integrovanému povolení, provozovatele, kteří vypouštějí odpadní vody do vod povrchových nebo nakládají s geneticky modifikovanými organismy atd. Zákon dále definuje práva a povinnosti provozovatelů při prevenci a nápravě ekologické újmy.

Zákon ukládá povinnost finančního zajištění (konkrétně v paragrafu č. 14, jehož účinnost je odložena k 1.1.2013), což znamená, že provozovatel bez finančního zajištění nebude moci vykonávat činnosti definované tímto zákonem (nakládat s nebezpečnými chemickými látkami atd.). Způsob finančního zajištění si může zvolit sám. Vhodné je například pojištění, kdy v případě škody bude náklady hradit pojišťovna.¹¹

V souvislosti s finančním zajištěním je provozovatel také povinen vyhodnotit rizika a průběžně je aktualizovat v případě změn v provozní činnosti. „*Finanční zajištění není*

¹⁰ VÍCHA O., *Zákon o předcházení a nápravě ekologické újmy z pohledu ochrany přírody*, Právo v ochraně přírody [online]. 21. října 2008 Dostupné na internetu: <http://www.casopis.ochranaprirody.cz/Pravo-v-ochrane-prirody/zakon-o-predchazeni-a-naprave-ekologicke-ujmy-z-pohledu-ochrany-prirody.html>

¹¹ *EnviroPRO - novinka v pojištění environmentálních škod*, Firemní ekologie, Pojištění environmentálních rizik [online]. 6. ledna 2010 Dostupné na Internetu: <http://www.enviweb.cz/clanek/ekologove/80075/enviropo-novinka-v-pojisteni-environmentalnich-skod>

povinen zabezpečit provozovatel, který prokáže dle analýzy rizik, že nemůže způsobit ekologickou újmu, jejíž náprava bude ve výši do 20 mil. Kč. “¹²

Přínos zákona

Před přijetím tohoto zákona spadala problematika ochrany životního prostředí zejména do působnosti zákona č. 17/1992 Sb., o životním prostředí. Náklady na nápravu případných ekologických škod byly hrazeny náklady ze státní pokladny, tudíž z peněz daňových poplatníků. Jelikož složky životního prostředí spadají do veřejných statků (není určeno jejich vlastnictví, patří tedy všem), bylo velmi obtížné tyto škody vyčíslit a znečišťovatele donutit k jejich nápravě a úhradě nákladů. Tato situace se s nově přijatým zákonem mění díky následujícím principům:

- prevence – kdy provozovatel vybraných činností musí dbát na preventivní opatření vzniku ekologické újmy, které mohou být uloženy i příslušnými orgány státní správy,
- znečišťovatel platí – kdy v případě vzniku ekologické újmy nese finanční zodpovědnost provozovatel, jehož činnost způsobila ekologickou újmu nebo bezprostřední hrozbu takové újmy,
- naturální restituce – upravuje fázi nápravy ekologické újmy, kdy je upřednostněna kompenzace ve formě naturální (například rekultivace, dekontaminace a návrat do původního stavu) před kompenzací finanční. (viz. Šalandová, 2010)

Výkon státní správy

- prvoinstalační: Česká inspekce životního prostředí (ČIŽP), správy národních parků (NP) či chráněných krajinných oblastí (CHKO), mají v kompetenci příjem informací ohledně vzniklých ekologických škod a jejich hrozbách, dále jejich evidenci, rozhodovat o nápravných a preventivních opatřeních atd.,
- druhoinstanční: Ministerstvo životního prostředí (kontrola rozhodnutí prvoinstančních orgánů, ústřední správní úřad, vede evidenci), Ministerstvo obrany.

Problémy

- monitoring všech chráněných druhů a přírodních stanovišť, u kterých je možná ekologická újma (souvisí s problémem nutnosti existence databáze a dokumentace

¹² DRAŠŤÁKOVÁ M., *Zákon o ekologické újmě jako nový nástroj k ochraně a nápravě životního prostředí* [online]. 16. Července 2009 Dostupné na internetu: <http://www.tretiruka.cz/news/zakon-o-ekologicke-ujme-jako-novy-nastroj-k-ochrane-a-naprave-zivotniho-prostredi/>

základního stavu přírodních zdrojů, chráněných živočichů a biotopů, důležité pro vyhodnocení rozsahu případné ekologické újmy),

- je rovněž nutné vyjádřit v penězích hodnotu živočišných druhů z důvodu potřebného zhodnocení výše pojistné události,
- jedná se o zcela nový typ škodných událostí, kdy je potřebné přizpůsobit trh z hlediska nabídky pojišťoven (nový typ produktu pojištění environmentálních rizik),¹³
- prokázání skutečnosti, že došlo k ekologické újmě (zejména z důvodu, že nebylo dosud stanoveno „jaký stav evropského stanoviště a jaký stav evropsky významného druhu se z hlediska ochrany považuje za příznivý“.¹⁴

Uplatnění zákona

- v případech havárií průmyslových podniků,
- v případě znečištění životního prostředí nebezpečnými látkami,
- pokud dojde ke znečištění životního prostředí odpady pocházejícími z jasně identifikovatelného zdroje.

Zákon se nevztahuje na:

- plošné znečištění, kdy není možné určit příčinnou souvislost (například úhyn živočichů, jako důsledek klimatických změn, hynutí rostlin z důvodu kyselých dešťů, znečištění ovzduší dopravou)
- škody vzniklé před nabytím účinnosti zákona (tj. před 17. 8. 2008)

Vzhledem k tomu, že se ve 4. kapitole věnuji pojištění škod vzniklých v důsledku závažných havárií, je nezbytné zmínit i konkrétní zákon, který tuto problematiku upravuje, zákon č. 59/2006 Sb., o prevenci závažných havárií způsobených vybranými nebezpečnými chemickými látkami nebo chemickými přípravky.

¹³ ZIKÁN V. Základní charakteristika směrnice ELD (Environmental Liability Directive), její implementace v České republice, otevřené otázky, Česká asociace pojišťoven 2010

¹⁴ VÍCHA O., *Zákon o předcházení a nápravě ekologické újmy z pohledu ochrany přírody*, Právo v ochraně přírody [online]. 21. října 2008 Dostupné na internetu: <http://www.casopis.ochranaprirody.cz/Pravo-v-ochrane-prirody/zakon-o-predchazeni-a-naprave-ekologicke-ujmy-z-pohledu-ochrany-prirody.html>

Zákon č. 59/2006 Sb., o prevenci závažných havárií způsobených vybranými nebezpečnými chemickými látkami nebo chemickými přípravky

- schválen 2.2. 2006 s účinností od 1.6. 2006 a ruší výše zmíněný zákon 353/1999 Sb. a implementuje evropskou směrnici Seveso II.,
- cílem je zajištění prevence a připravenosti na závažné havárie s nebezpečnými látkami a snížení jejich následků pro člověka a životní prostředí.

Zákon upravuje povinnosti právnických i fyzických osob, vlastnících nebo užívajících objekt s nebezpečnými chemickými látkami (systém prevence havárií) a stanovuje způsob zařazení tohoto objektu do příslušné kategorie podle druhu a množství užívané nebezpečné chemické látky.

Dle množství užívané nebezpečné chemické látky se objekty dělí do dvou skupin:

- **A** (množství látky v objektu se rovná, či přesahuje první limit, ovšem nedosahuje druhého limitu),
- **B** (množství látky se rovná nebo přesahuje druhý limit).

Dále je zákonem vyjádřen rozsah a způsob poskytování informací veřejnosti a také je upraven výkon státní správy na úseku prevence závažných havárií.

Zákon se nevztahuje na:

- vojenské objekty a zařízení,
- skládky odpadů,
- přepravu v potrubích,
- geologické práce a hornickou činnost,
- rizika spojená s ionizujícím zářením.

Povinnosti provozovatele:

- návrh krajskému úřadu zařazení do skupiny A nebo B,
- sjednání pojištění odpovědnosti za škody vzniklé v důsledku závažné havárie (po celou dobu, kdy splňuje podmínky pro zařazení do skupiny A nebo B),
- limity plnění (nebo-li pojistné částky) musí odpovídat rozsahu možných dopadů havárie,
- zpracování bezpečnostního programu prevence závažné havárie (ve skupině B i bezpečnostní zprávu),

- povinnost zpracovat plán fyzické ochrany objektu a zpracovat vnitřní havarijní plán (pouze ve skupině B), vnější zpracovává krajský úřad,
- v případě havárie povinnost neprodleně ohlásit krajskému úřadu (viz. Schwarzová, 2008).

Pozn.: Výše zmíněný zákon o prevenci závažných havárií způsobených vybranými nebezpečnými chemickými látkami nebo chemickými přípravky byl změněn zákonem č. 488/2009 Sb. ze dne 11. 12. 2009, který nabývá účinnosti od 1. 3. 2010. Tímto zákonem se mění zákon o prevenci závažných havárií. Změny se týkají především formulace zákona a upravují tak například lhůty k oznámení údajů, či k provedení činnosti určeným státním orgánem (např. nový zákon zahrnuje mezi orgány, kterým je povinnost ohlásit vzniklou závažnou havárii i ČIŽP).

3.3 Legislativní prostředí v SR

Slovensko jako členský stát Evropské unie mělo rovněž povinnost implementace Směrnice Rady 2004/35/ES, o odpovědnosti za životní prostředí v souvislosti s prevencí a nápravou škod na životním prostředí do svého právního řádu. Tuto směrnici zanesla SR do legislativy v podobě zákona, o kterém se zmiňuji níže.

Zákon č. 359/2007 Z.z., o prevencii a náprave environmentálních škôd o zmene a doplnení niektorých zákonov

Tento zákon byl přijat dne 21. června 2007, s účinností od 1.9.2007.

Zákon implementuje výše zmíněnou směrnici do slovenského právního řádu. Definuje environmentální škodu jako škodu na chráněných druzích biotopech, vodě a půdě. Upravuje podmínky a postup při environmentální zodpovědnosti za environmentální škodu (dále jen EŠ) uplatňováním principu "znečišťovatel platí" v souladu se zásadami trvale udržitelného rozvoje. Mezi základní povinnosti provozovatelů patří vykonání preventivních a nápravných opatření, jako i povinnost finančního krytí zodpovědnosti za environmentální škodu t.j. na vykonání prevence a nápravy škod, které způsobili svou činností na vybraných přírodních zdrojích.

Zákon zavazuje provozovatele k povinnosti zabránění vzniku EŠ, k prevenci a nápravě EŠ, ale i finanční zodpovědnost provozovatelů za řešení EŠ, ukládá provozovatelům povinnost ohlašovat EŠ a vytvářet si pojistné krytí případných EŠ, mezi finanční krytí zodpovědnosti provozovatelů za EŠ se započítává v budoucnosti i skutečnost, že provozovatelé budou uzavírat smlouvu o pojištění této zodpovědnosti nebo využijí jiný vyhovující způsob finančního krytí. (viz. Prevence a náprava environmentálních škod, 2010)

Tento zákon se vztahuje na EŠ a bezprostřední hrozbu této škody způsobenou, bez ohledu na zavinění, těmito pracovními činnostmi:

- provozováním zařízení podléhajícího integrovanému povolení dle zvláštního předpisu, krom zařízení, či jeho částí, které se užívají k výzkumu, vývoji a testování nových výrobků a procesů,
- sběrem, přepravou, zhodnocováním a zneškodňováním odpadů s výjimkou aplikace čistírenského kalu do půdy v souladu se zvláštním předpisem, který vyžaduje souhlas, či registraci, podle zvláštního předpisu,
- přeshraničním pohybem odpadu,
- vypouštěním odpadových vod do povrchových nebo podzemních vod, které vyžaduje povolení dle zvláštního předpisu,
- odběrem vody a vzdouváním vody, které vyžaduje povolení dle zvláštního předpisu,
- výrobou, používáním, uskladňováním, zpracováním, plněním, uvolňováním do životního prostředí a vnitropodnikovou přepravou nebezpečných chemických látek a nebezpečných chemických přípravků, přípravků na ochranu rostlin a biocidních výrobků,
- přepravou nebezpečného nebo znečišťujícího výrobku silniční dopravou, železniční dopravou, vnitrozemskou vodní dopravou, námořní dopravou nebo leteckou dopravou,
- provozem velkých zdrojů znečištění ovzduší, středních zdrojů znečištění ovzduší, spaloven odpadů nebo zařízení na spoluspalování odpadů,
- používáním geneticky modifikovaných organismů v uzavřených prostorech.

(viz. zákon 359/2007 Z. z.)

Tento zákon se nevztahuje na EŠ způsobenou:

- válkou, či válečným stavem,
- přírodním jevem výjimečné, neodvratitelné a neovlivnitelné povahy,
- znečištěním difúzního charakteru,

- emisí, událostí nebo havárií, která vznikla před dnem účinnosti tohoto zákona, či vznikla po dni účinnosti zákona, ale byla způsobená činností vykonanou před dnem účinnosti tohoto zákona.

Tento zákon rovněž nezahrnuje škodu na majetku ani škodu na zdraví a nevztahuje se na tzv. staré zátěže (staré skládky odpadů, staré důlní díla, haldy, odkaliště a jiné objekty staré důlní činnosti, území znečištěná armádní činností a jiné zdroje znečištění, např. areály podniků, produktovody, polnohospodářské dvory, hnojiště atd., které mohou být významným zdrojem znečištění podzemní a povrchové vody, horninového prostředí a ovzduší).

(viz. Prevence a náprava environmentálních škod, 2010)

Nevztahuje se rovněž na činnosti, u kterých:

- hlavním účelem je sloužit obraně státu,
- výlučným účelem je ochrana před živelnými pohromami,
- také se nevztahuje na EŠ způsobenou havárií, od které uplyne více, než 30 let.

Povinnosti provozovatele:

- předcházet vzniku EŠ a její bezprostřední hrozbě,
- při bezprostřední hrozbě je nutné vykonat preventivní opatření a oznámit věc příslušnému úřadu,
- při vzniku škody je nutné věc oznámit příslušnému orgánu, pokud ohrožen i jiný stát, poté oznámit i MŽP,
- zabezpečit finanční krytí za EŠ ve výši předpokládaných nákladů na nápravu a odstranění škody,
- nejpozději do 100 dní od povolení pracovní činnosti předložit příslušnému orgánu způsob finančního krytí případné škody ve výši předpokládaných nákladů na nápravu a odstranění škody (viz. zákon 359/2007 Z. z.).

Náprava environmentální škody:

Primární náprava: dosažení obnovy přírodních zdrojů a jejich funkcí do základního stavu.

Doplňková náprava: pokud není možné dosáhnout nápravy primárními opatřeními, účelem je zabezpečení podobné úrovně přírodních zdrojů a jejich funkcí, jako by byla v původním stavu.

Kompenzační náprava: opatření přijata na kompenzaci dočasných ztrát přírodních zdrojů nebo jejich funkcí, pokud se obnova nedá dosáhnout primárními opatřeními (například zlepšení chráněných biotopů na jiném místě) (viz. zákon 359/2007 Z. z.).

Orgány státní správy

- ministerstvo je ústředním orgánem státní správy,
 - vykonává státní dozor,
 - provoz informačního systému,
 - vymáhá náhradu nákladů, vzniklých v důsledku EŠ,
 - spolupracuje s orgány ES,
- krajský úřad životního prostředí,
 - rozhoduje o odvoláních proti rozhodnutí obvodních úřadů životního prostředí,
 - vykonává státní dozor,
- obvodní úřad životního prostředí,
 - vykonává státní správu prvního stupně ve věcech prevence a nápravy EŠ,
 - přijímá a eviduje oznámení provozovatelů a kopie smluv, informuje o tom ministerstvo,
 - vykonává konzultace,
 - schvaluje návrh nápravných opatření,
 - vykonává státní dozor,
 - ukládá pokuty,
- Slovenská inspekce životního prostředí,
 - vykonává státní dozor,
 - ukládá pokuty.

Správní delikty

- Pokuta do 200 000 Sk provozovateli může být uložena za:
 - neoznámení a neposkytnutí všech potřebných údajů, informací a okolností o bezprostřední hrozbě EŠ,
 - nepředložení způsobu finančního krytí své zodpovědnosti za EŠ,
 - neposkytnutí úplných a pravdivých informací.
- Pokuta do 1 000 000 Sk provozovateli může být uložena za:
 - nepřijetí a nevykonání preventivního opatření při bezprostřední hrozbě EŠ,

- neřízení se pokyny příslušného orgánu při vykonávání preventivního opatření,
 - neoznámení vzniku EŠ ministerstvu nebo příslušnému orgánu,
 - nezabezpečení finančního krytí odpovědnosti za EŠ,
 - neumožnění zaměstnanci orgánu státní správy při výkonu státního dozoru zhotovit fotodokumentaci, videa a zvukových záznamů potřebných ke zdokumentování skutečností souvisejících s plněním úloh kontrolovaného subjektu.
- Pokuta do 1 000 000 Sk může být provozovateli jakožto původci EŠ nebo bezprostřední hrozby EŠ uložena za neuvedení nemovitosti do původního stavu, či stavu odpovídajícímu předchozímu využití nemovitosti.

Pokuta je splatná do 30 dní od nabytí právoplatnosti rozhodnutí. Výnos z pokuty je příjmem Environmentálního fondu SR. (viz. zákon 359/2007 Z. z.)

Zákon č. 261/2002 Z.z., o prevencii závažných priemyselných havárií a o zmene a doplnení niektorých zákonov

Tento zákon byl schválen dne 20. 3. 2002 a pojednává zejména o povinnostech provozovatelů a příslušných orgánů státní správy v oblasti prevence závažných havárií. Svým obsahem je podobný zákonu č. 59/2006 Sb., o prevenci závažných havárií způsobených vybranými nebezpečnými chemickými látkami nebo chemickými přípravky, který upravuje tuto oblast v právním řádu České republiky.

Dle tohoto zákona se rovněž člení podniky hospodařící s nebezpečnými chemickými látkami na základě jejich množství do dvou kategorií, ze kterých vyplývají i povinnosti provozovatelů.

- **kategorie A – provozovatelé jsou povinni:**
 - vykonat předběžný odhad rizika,
 - zabezpečit hodnocení rizika,
 - vypracovat program prevence,
 - ustanovit odborně způsobilou osobu,
 - zabezpečit potřebnou kvalifikaci, školení a výcvik zaměstnanců,
 - vypracovat havarijný plán,
 - předložit podklady na plán ochrany obyvatel, ten vypracují orgány samosprávy a státní správy na úseku civilní ochrany,
 - zabezpečit záchrannou službu,

- oznámení a vytvoření zprávy v případě vzniku závažné průmyslové havárie (dále jen ZPH) příslušnému obvodnímu úřadu, Ministerstvu ŽP SR a Ministerstvu vnitra SROV.
- **kategorie B – provozovatelé jsou povinni:**
 - splnit všechny povinnosti podniku kategorie A,
 - vypracovat bezpečnostní řídicí systém,
 - vypracovat bezpečnostní zprávu,
 - zabezpečit informování veřejnosti, která může být dotčena potencionální ZPH, o možném riziku spojeném s touto činností.

Zákon se nevztahuje na:

- vojenské objekty a zařízení, budovy a zařízení Ministerstva vnitra SR,
- nebezpečí způsobené ionizujícím zářením,
- přepravu nebezpečných látek silniční, železniční, vodní, potrubní a leteckou dopravou,
- podniky vykonávající důlní a těžební činnost,
- skládky odpadů.

Orgány státní správy v oblasti prevence ZPH:

- Ministerstvo životního prostředí SR (zabezpečuje povinnost informovat veřejnost SR i jiného státu, která může být poškozena nepříznivými příhraničními vlivy ZPH),
- Ministerstvo vnitra,
- Ministerstvo práce, sociálních věcí a rodiny,
- Slovenská inspekce ŽP (vykonává kontrolu podniků, v kategorii B jednou ročně, v kategorii A jednou za 3 roky),
- Krajské a obvodní úřady ŽP,
- Orgány inspekce práce,
- Orgány státní správy na úseku ochrany před požáry,
- Orgány státní správy na úseku civilní ochrany,
- Orgány na ochranu zdraví a státní zdravotní ústavy,
- Orgány státní banské správy.

Informační systém prevence ZPH:

- slouží k zabezpečování a shromažďování údajů a poskytování informací o prevenci ZPH,
- obsahuje:
 - o registr podniků spadajících pod tento zákon a jejich rozdělení do kategorií,
 - o registr odborně způsobilých osob,
 - o registr autorizovaných osob,
 - o registr ZPH, ke kterým v podnicích již došlo,
 - o informace o plánovaných a vykonaných kontrolách v podnicích,
- informační systém provozuje a jeho obsah zpřístupňuje MŽP SR.

Odborně způsobilá osoba:

- fyzická osoba, která je způsobilá k právním úkonům, bezúhonná, má vysokoškolské vzdělání příslušného technického směru a nejméně 3 roky praxe v příslušném oboru, či maturitou zakončené vzdělání příslušného směru a nejméně 5 let praxe v oboru,
- musí absolvovat odbornou přípravu a úspěšně vykonat zkoušky, na základě kterých udělí Ministerstvo osvědčení o odborné způsobilosti (vydáváno pro odbornost havarijního technika, či specialistu na ZPH).

Provozovatel k výkonu své činnosti musí mít autorizaci:

- je udělena MŽP SR,
- autorizovaná osoba může:
 - o hodnotit rizika,
 - o vypracovávat a aktualizovat bezpečnostní zprávu a havarijní plán,
 - o poskytovat konzultační a poradenskou činnost.

(viz. Požadavky zákona č. 261/2002 Z. z.)

Zákon č. 277/2005 Z. z., ktorým sa mení a dopĺňa zákon č. 261/2002 Z. z. o prevencii závažných priemyselných havárií

Tento zákon vstoupil v platnost dne 24. 5. 2005. Upravuje a mění některé náležitosti uvedené v zákoně 261/2002 Z. z. kdy do slovenské legislativy lépe promítá znění předpisů ES. Pro představu uvádím některé změny:

- rozšiřuje význam pojmu provozovatel z původní osoby, která řídí podnik, či zařízení na osobu, kterou může být i správce konkurzní podstaty,
- doplňuje 2. paragraf o definici plynu a kapaliny,
- dále upravuje lhůty pro poskytnutí informací, či jednání orgánů státní správy atd.

(viz. zákon 277/2005 Z. z.)

3.4 Odlišnosti v legislativě ČR a SR týkající se prevence vzniku EŠ a ZPH

Jak jsem již zmínila výše, legislativy obou zemí odrážejí směrnice a právní řád ES a implementují je do svého právního systému. Z toho důvodu je převážná část zákonů shodná. Ovšem i navzdory této skutečnosti můžeme nalézt v zákonech jisté odchylky většího i menšího významu. Níže tedy uvedu několik významnějších rozdílů, které se mi podařilo odhalit.

Odlišnosti v implementaci Směrnice Rady 2004/35/ES, o odpovědnosti za životní prostředí v souvislosti s prevencí a nápravou škod na životním prostředí v Česku a na Slovensku:

Odlišnosti v zákonech č. 359/2007 Z. z. (SR) a č. 167/2008 Sb. (ČR):

- zákon č. 359/2007 Z.z. (dále jen PNEŠ) se nevztahuje se na škody vzniklé událostí, od které uplyne více jak 30 let,
- zákon č. 167/2008 Sb. (dále jen PEÚ) tuto skutečnost nemá upravenou, tudíž není žádný časový limit,
- PNEŠ definuje pojem bezprostřední hrozba environmentální škody, zatím co PEÚ se zabývá pouze ekologickou újmou, což je jiné vyjádření environmentální škody, ale nedefinuje pojem pouhé bezprostřední hrozby,
- PNEŠ povinnost finančního krytí za environmentální škodu odkládá s účinností platnou až od 1. 7. 2012, kdy bude provozovatel povinen nejpozději do 100 dnů od povolení pracovní činnosti předložit příslušnému orgánu způsob finančního krytí,
- PEÚ má také tuto povinnost odloženu s účinností od 1. 1. 2013, kdy bude muset mít finanční zajištění každý provozovatel podniku spadajícího pod tento zákon,

s výjimkou provozovatele, který prokáže na základě hodnocení rizik, že svou provozní činností může způsobit ekologickou újmu s náklady na opravu nižšími, než 20mil Kč. nebo vyššími, ale provozovatel je členem EMAS (organizace v systému řízení podniků a auditů z hlediska ochrany ŽP),

- PNEŠ mezi orgány státní správy nezahrnuje krajské hygienické stanice, ani správy národních parků a CHKO, jako jsou v českém PEÚ.

Odlišnosti v zákonech č. 261/2005 Z. z. (SR) a č. 59/2006 Sb. (ČR) o prevenci ZPH:

- dle zákona č. 261/2005 Z. z. (dále jen 261) má provozovatel povinnost na základě výsledků kategorizace zaslat příslušnému okresnímu úřadu oznámení o zařazení svého podniku do kategorie A nebo B,
- dle zákona č. 59/2006 Sb. (dále jen 59) je provozovatel povinen předložit návrh o zařazení podniku příslušnému krajskému úřadu,
- zákon 261 dále upravuje i školení a výcvik odborně způsobilých osob a náležitosti týkající se udělení osvědčení o odborné způsobilosti (uděluje MŽP SR) na základě kterého může způsobilá osoba vykonávat činnosti jako je hodnocení rizik apod. (MŽP SR také vede seznam těchto odborně způsobilých osob),
- zákon 261 také ukládá jako povinnost provozovatele mít autorizaci, kterou rovněž uděluje MŽP, bez které nesmí vykonávat činnost s nebezpečnými látkami,
- naopak zákon 59 neupravuje žádnou povinnost existence odborně způsobilých osob k hodnocení rizik,
- zákon 261 ukládá provozovateli podniku kategorie B povinnost finančního krytí odpovědnosti za škodu v důsledku ZPH zárukou banky, či vhodným pojištěním. Finanční krytí musí odpovídat rozsahu možných škod,
- zákon 59 také ukládá provozovateli povinnost finančního krytí odpovědnosti za škodu v důsledku ZPH, ovšem podle zákona je jediným možným řešením pojištění.

Provozovatel je povinen do 100 dnů od nabytí právní moci rozhodnutí krajského úřadu o schválení bezpečnostní zprávy, či programu. Pojistné plněná musí dosahovat rovněž výše rozsahu možných škod. Zároveň podotýkám, že tato povinnost se vztahuje na všechny provozovatele spadající pod zákon o prevenci ZH v ČR, tudíž podniků kategorie A i B.

4 Pojištění odpovědnosti za škody vzniklé v důsledku závažných havárií

V této kapitole provedu analýzu situace na trhu s pojištěním odpovědnosti za škodu vzniklou v důsledku závažné havárie. Z velké části budu vycházet z bakalářské práce, kde jsem zanalyzovala tuto situaci v České republice v letech 2003 až 2007. Nyní bych ráda tuto analýzu rozšířila o následující léta 2008 až 2010, zjistila případné změny a vystihla vývoj této oblasti. Zároveň tento průzkum provedu i na Slovensku, kdy popíšu situaci a vývoj v letech 2008 až 2010. Výsledky z obou států porovnáám a na základě srovnání zaujmu stanovisko a vyvodím případné závěry.

4.1 Charakteristika trhu v České republice

Jak jsem již zmínila v bakalářské práci, produkt pojištění škod v důsledku závažné havárie nemá příliš dlouhou historii. Datuje se od 90. let 20. století. Tehdy byl přijat zákon č. 352/1999 Sb., o prevenci závažných havárií způsobených vybranými nebezpečnými chemickými látkami a chemickými přípravky, který definoval zařazení podniků do kategorií dle množství nebezpečných látek a zároveň upravoval povinnosti provozovatelů.

V roce 2006 byl dále přijat zákon č. 59/2006 Sb., který ruší předchozí zákon a upravuje zejména prevenci vzniku závažné havárie a stanovuje limitní množství nebezpečných chemických látek, dle kterých se podniky řadí do kategorie A nebo B.

Provozovatelé v České republice

V České republice je k 24. 5. 2010 pod zákonem o prevenci závažných havárií zařazeno celkem 191 podniků. Z toho 77 ve skupině A a 114 ve skupině B (viz. Sisrová, 2010). Tento údaj srovnávám v tabulce níže s údajem z Ministerstva životního prostředí z roku 2008.

Tab. 4.1: Srovnání počtu podniků v letech 2008 a 2010 spadajících do kategorie A a B dle zákona 59/2006 Sb. v České republice

	2008	2010
Kategorie A	75	77
Kategorie B	111	114
Celkem	186	191

Zdroj: Ministerstvo životního prostředí ČR, zpracování vlastní

Z tabulky je patrné, že počet podniků spadajících pod zákon č. 59/2006 Sb. se od roku 2008 zvýšil o celkem 5 podniků v roce 2010. V kategorii A došlo k nárůstu o 2 podniky a v kategorii B o podniky 3. Důvody zvýšení počtu podniků mohou být dva, prvním je vznik nových podniků a v druhém případě se může jednat o zvýšení množství nebezpečných chemických látek, se kterými je v podniku manipulováno. Vzhledem k tomu, že Ministerstvo ŽP mi poskytlo informace pouze ve formě agregované, což jsou jen údaje o počtech podniků v jednotlivých kategoriích, není mi dopřáno tento otazník rozluštit.

Provozovatelé v Moravskoslezském kraji

Nyní je dle ČIŽP evidováno 26 podniků, spadajících do působnosti zákona 59/2006 Sb. z toho 14 je zařazeno do kategorie B a 12 do kategorie A. Z toho však 2 objekty (jeden kategorie A, druhý B) však ještě nejsou stavebně realizovány, tudíž zatím existuje pouze 24 objektů. U všech zmíněných objektů jsou schváleny bezpečnostní zprávy a provádějí se pravidelné kontroly v tříletém intervalu u kategorie A a jednoletém u kategorie B. Srovnání aktuální situace se situací v roce 2008 je znázorněna v následující tabulce:

Tab. 4.2: Srovnání počtu podniků v letech 2008 a 2010 spadajících do kategorie A a B dle zákona 59/2006 Sb. v Moravskoslezském kraji

	2008	2010
Kategorie A	13	12
Kategorie B	12	14
Celkem	25	26

Zdroj: Česká inspekce životního prostředí, zpracování vlastní

Tabulka 4.2 ukazuje, že celkový počet podniků vzrostl o jeden podnik. V kategorii A však došlo k poklesu o jeden podnik a v kategorii B k nárůstu o 2 podniky. Z toho můžeme usuzovat, že buď jeden podnik z kategorie A ukončil svou činnost, či v druhém poněkud pravděpodobnějším případě zvýšil množství nebezpečných chemických látek v provozu, čímž se přesunul do vyšší kategorie. Zároveň v kategorii B přibyl ještě jeden podnik, zde se nejspíše jedná o nově vzniklý podnik, či podnik, který dříve nemanipuloval s látkami v takovém množství, aby spadl pod zákon č. 59/2006 Sb.

U všech 24 provozovaných objektů jsou schváleny bezpečnostní zprávy i bezpečnostní programy. U objektů jsou prováděny pravidelné integrované kontroly v intervalu 3 roky (u objektů kategorie A) a 1 rok (u objektů kategorie B). Kontroly jsou organizovány a koordinovány ČIŽP.

Informace o vzniku a dopadech závažných havárií bylo povinností poskytnout příslušnému krajskému úřadu a dotčeným orgánům státní správy. Tato skutečnost je upravena změnou zákona o prevenci závažných havárií č. 59/2006 Sb. zákonem č. 488/2009 Sb., o změně zákona o prevenci závažných havárií, který nabyl účinnosti od 1. 3. 2010. Nyní je dotčeným orgánem, kterému je povinnost ohlašovat vznik závažné havárie i ČIŽP. Od tohoto data dle dopisu z ČIŽP nebyla evidována žádná závažná havárie (viz. Grůza, 2010). Seznam závažných havárií, ke kterým došlo na území ČR je uveden v příloze č. 1 diplomové práce.

4.2 Analýza pojištění škod vzniklých v důsledku závažné havárie v ČR

Situace týkající se pojištění škod v důsledku závažných havárií (dále jen ZH) v ČR nestagnuje, ba naopak se stále vyvíjí. Tento fakt je zřetelný již při pohledu na počet pojišťoven nabízejících tento produkt. V bakalářské práci jsem se zabývala pouze třemi pojišťovnami, které poskytovaly možnost pojištění škod v důsledku ZH formou konkrétního produktu v rámci ČR. Produkt tenkrát poskytovaly i jiné pojišťovny (např. Generali), ale jednalo se o formu mezinárodního pojištění. Nyní je aktuální situace poněkud jiná. Tento druh pojištění sprostředkovává 5 následujících pojišťoven:

- Allianz pojišťovna, a.s.,
- CHARTIS EUROPE S.A. (bývalá pojišťovna AIG EUROPE),

- Česká pojišťovna pojišťovna, a.s.,
- Generali pojišťovna, a.s.,
- Kooperativa pojišťovna, a.s.,

Analýza se tedy bude týkat výše zmíněných pojišťoven, ovšem z důvodu citlivosti dat budu pojišťovny uvádět pod písmeny A až E.

Následující tabulka 4.3 uvádí počty podniků pojištěných jednotlivými pojišťovnami v průběhu let 2003 až 2010. Můžeme si povšimnout zcela zřetelný vývoj situace, kdy na počátku sledovaného období v roce 2003 bylo pojištěných pouze 5 podniků a to u pojišťovny B. Následující rok se rozrostl počet pojištěných podniků na 43, které již pojišťovaly 3 pojišťovny. Další roky počet podniků pojištěných u stejných tří pojišťoven stoupá a změna nastává až v roce 2008, kdy se do hry zapojují i další dvě pojišťovny označené pro naše účely písmeny C a D. Nejvyšší počet pojištěných podniků je v roce 2009, konkrétně 111 podniků. V roce 2010 je celkový počet pojištěných podniků pouze 57, ale troufám si odhadnout, že je tento údaj zkreslený, jelikož se nacházíme teprve v polovině roku 2010, kdy některé pojistné smlouvy dobíhají z roku 2009 a nejsou tedy pro rok 2010 ještě uzavřeny.

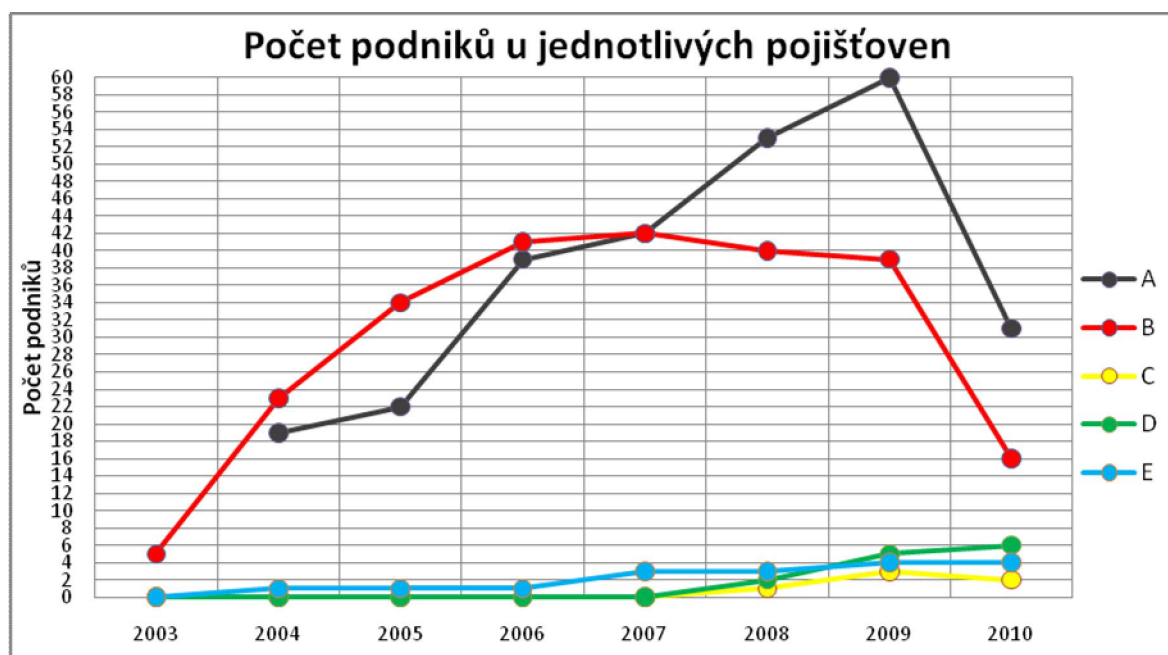
Tab. 4.3: Srovnání vývoje počtu podniků pojištěných u jednotlivých pojišťoven v letech 2003 až 2010

Počty podniků u jednotlivých pojišťoven	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
A		19	22	39	42	53	60	31
B	5	23	34	41	42	40	39	16
C	-	-	-	-	-	1	3	2
D	-	-	-	-	-	2	5	6
E	-	1	1	1	3	3	4	4
Celkem	5	43	57	81	87	99	111	57

Zdroj: vyžádané informace z daných pojišťoven (Kooperativa, Česká pojišťovna, Allianz, CHARTIS, Generali), zpracování vlastní

Z tabulky tedy vidíme, že počet podniků pojištěných proti ZH stoupá, což odpovídá i stoupající tendenci počtu podniků spadajících pod zákon o prevenci závažných havárií. Zároveň v grafu 4.1 níže je vývoj počtu podniků pojištěných u jednotlivých pojišťoven přehledně znázorněn pomocí barevných linií.

Graf 4.1: Počet podniků u daných pojišťoven v letech 2003 až 2010 (Česká republika)

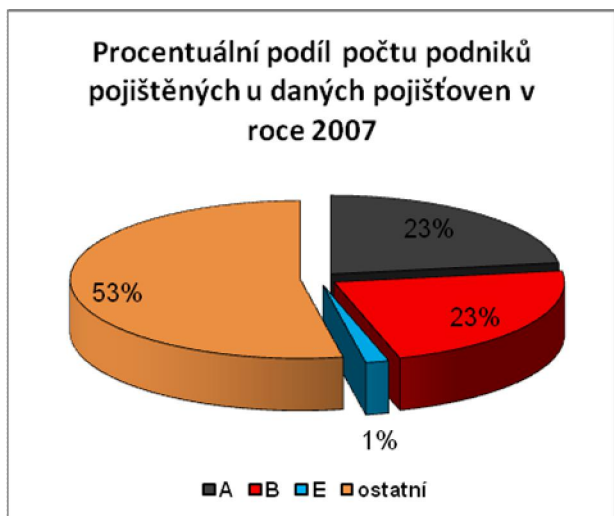

Zdroj: vyžádané informace z daných pojišťoven (Kooprativa, Česká pojišťovna, Allianz, Chartis, Generali), zpracování vlastní

Z grafu 4.1 vyplývá, že nejvíce podniků pojišťují pojišťovny A a B. U těchto pojišťoven můžeme sledovat zajímavý vývoj, kdy zásadní zlom nastal v roce 2007. Do tohoto roku nejvíce podniků pojišťovala poj. B, ovšem po roce 2007 (kdy se počet podniků u obou pojišťoven rovnal konkrétním počtem 42 podniků) výrazně vede poj. A, která rovněž dosahuje hodnoty vůbec nejvyšší v celém grafu, a to v roce 2009, kdy pojišťovala 60 podniků. Pojišťovna B dosahovala nejvyššího počtu pojištěných podniků právě v roce 2007. V letech následujících hodnoty klesají až do roku 2010 na pouhých 16 podniků. Pojišťovna E daný produkt pojišťuje od roku 2004, ovšem počet podniků je poměrně nízký, od roku 2004 až do roku 2006 pojišťuje pouze jeden podnik, poté 3 a od roku 2009 dokonce 4 podniky. Pojišťovny C a D se přidávají v roce 2008, kdy pojišťovna C se pohybuje v rozmezí 1 až 3 podniků a poj. D mezi 2 až 6-ti podniky pojištěnými v roce 2010.

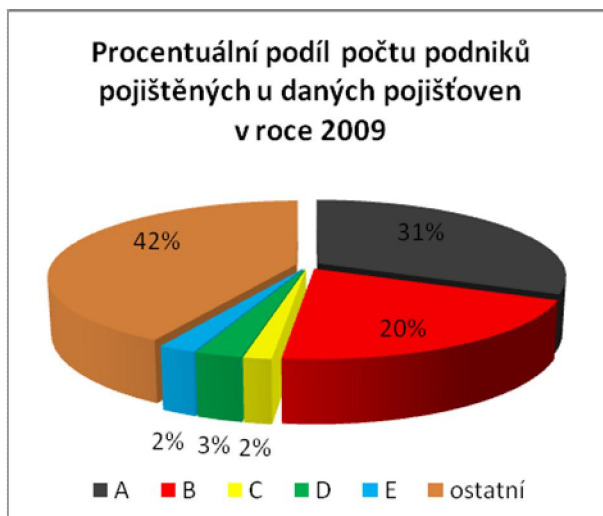
K údajům za rok 2010 musím podotknout, že nejsou dle mého názoru tolik vypovídající, jelikož data nejsou za celý rok, nýbrž jen jeho polovinu. Tato skutečnost může být příčinou dramatického poklesu počtu podniků u pojišťoven A i B, zároveň zde nepochybně hrají roli i ostatní pojišťovny, které přebírají stále větší část podniků z pomyslného koláče jménem „trh“.

Graf 4.2: Procentuální podíl počtu podniků pojištěných u daných pojišťoven v roce 2007 (Česká republika)

Zdroj: vyžádané informace z daných pojišťoven (Kooperativa, Česká pojišťovna, Allianz), zpracování vlastní

Graf 4.3: Procentuální podíl počtu podniků pojištěných u daných pojišťoven v roce 2009 (Česká republika)

Zdroj: vyžádané informace z daných pojišťoven (Kooperativa, Česká pojišťovna, Allianz, Chartis, Generali), zpracování vlastní

Výše uvedené grafy 4.2 a 4.3 znázorňují procentuální podíl počtu podniků pojištěných jednotlivými pojišťovnami v roce 2007 a 2009. Porovnáním údajů z obou grafů vyplývá, že pojišťovna A zvýšila svůj podíl z původních 23% v roce 2007 na 31% v roce 2009. Naopak u podíl počtu pojištěných podniků pojišťovnou B k celkovému počtu podniků klesl z 23% na 20% v roce 2009. Zřetelně si však můžeme povšimnout, že procentuální podíl počtu podniků pojištěných pojišťovnami C, D, E v roce 2009 činí 6%, což je poměrně zásadní změna oproti situaci v roce 2007, kdy pouze 1% z celkového počtu podniků spadalo pod pojišťovnu E. Výšeč tělové barvy pak znázorňuje podíl podniků, které řeší tuto problematiku jiným způsobem, kterým může být například pojištění v rámci mezinárodního programu, či zahrnuté pojištění škod v důsledku ZH do univerzálního pojištění odpovědnosti. Dalším odůvodněním tak velkého podílu podniků, které nejsou pojištěny u pojišťoven A až E je možná absence pojištění proti ZH.

4.2.1 Analýza hodnot limitů plnění u daných pojišťoven v ČR

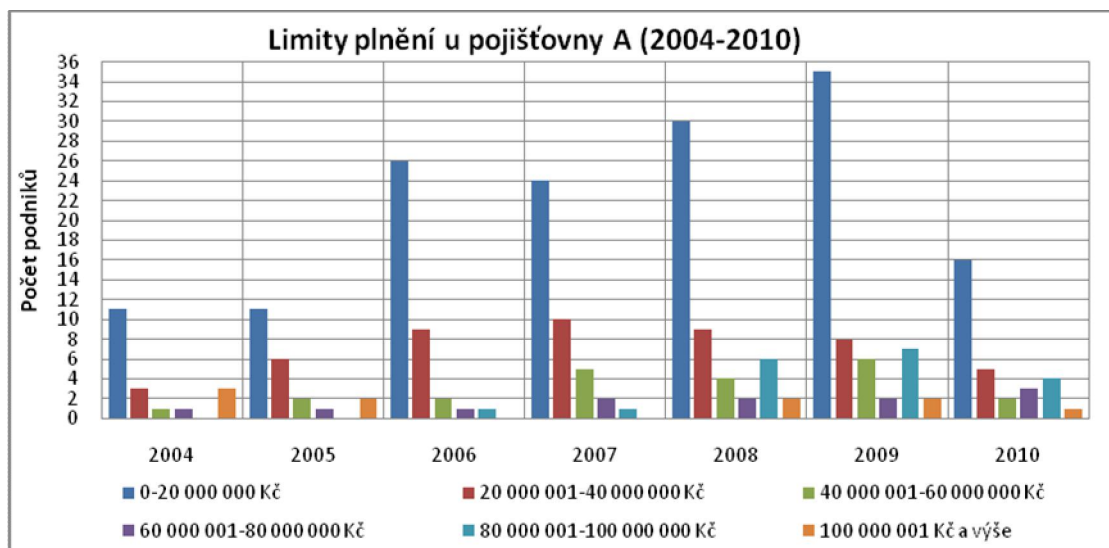
Tato kapitola pojednává o výši hodnot limitů plnění u jednotlivých pojišťoven A až E.

Definice termínu limit plnění:

„Limit plnění (dále jen LP) je částka v peněžním vyjádření rovnající se horní hranici úhrady škodní (pojistné) události pojišťovnou a ve většině případů platí pro jednu a všechny pojistné události v daném pojistném roce.“¹⁵ V pojišťovací terminologii je používán rovněž termín pojistná částka, který je většinou spojován s tematikou pojištění majetku. Naopak termín limit plnění je užíván zejména u pojištění odpovědnosti za škodu. Některé pojišťovny však termín pojistná částka používají i v souvislosti s pojištěním odpovědnosti za škodu.

Hodnoty LP jsem pro účely analýzy graficky zpracovala a pro přehlednost jsem je rozdělila dle jejich výše do 6-ti intervalových skupin (viz legenda grafů 4.4 a 4.5). V následujících dvou grafech je tedy vyjádření počtu podniků s LP spadajících do konkrétních intervalů za jednotlivé roky.

Graf 4.4: Počet podniků dle výše limitů plnění u pojišťovny A v letech 2004 - 2010

Zdroj: vyžádané informace z databáze pojišťovny A, zpracování vlastní

Z grafu 4.4 je zřetelné, že u poj. A je nejvíce podniků pojištěno s výší LP do 20 mil. Kč (modrý sloupec). U tohoto nejnižšího intervalu je zaznamenán nejvýraznější vývoj, kdy můžeme říci, že počet podniků má rostoucí tendenci a vrcholí v roce 2009 počtem 35-ti

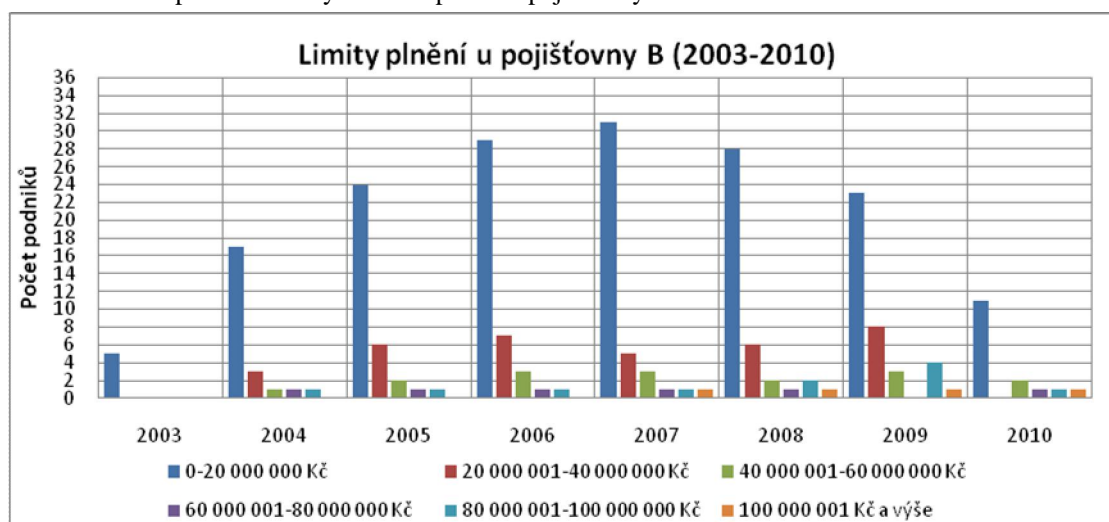
¹⁵ SCHWARZOVÁ S., *Pojištění environmentálních rizik*, bakalářská práce, Ostrava: VŠB-TU Ostrava, Ekonomická fakulta, 2008.

podniků. V ostatních letech se počet podniků s LP do 20 mil. Kč pohybuje mezi 24 až 30-ti podniky, krom let 2004 a 2005, kdy se jednalo pouze o 11 podniků.

Co se týče vývoje v ostatních intervalech LP, vidíme, že počet podniků nepřesahuje hodnotu 10. Zároveň můžeme vidět jistou klesající tendenci u intervalu LP od 20-ti do 40-ti mil. Kč (červený sloupec). Naopak další interval od 40-ti do 60-ti mil. Kč (zelený sloupec) vykazuje během sledovaného období mírný nárůst, což je možné konstatovat i o intervalu od 80-ti do 100 mil. Kč (světle modrý sloupec). Interval nejvyšší, od 100 mil. Kč (oranžový sloupec) se během let zásadně nemění, což můžeme odůvodnit skutečností, že se zřejmě jedná o ustálené větší podniky.

K údajům z roku 2010 je nutné poznamenat, že nízké hodnoty jsou pravděpodobně z důvodu absence dat z druhé poloviny roku, která je vzhledem k datu psaní této práce, nyní ještě budoucností.

Graf 4.5: Počet podniků dle výše limitů plnění u pojišťovny B v letech 2003 - 2010

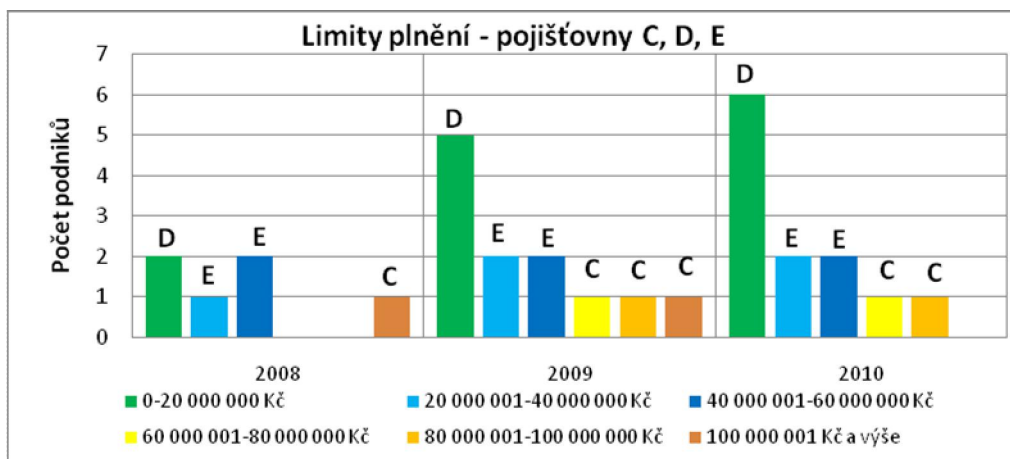
Zdroj: vyžádané informace z databáze pojišťovny B, zpracování vlastní

Graf 4.5 zřetelně ukazuje, že u pojišťovny B je také největší počet podniků s LP v intervalu do 20-ti mil. Kč (modrý sloupec). Poměrně přehledně vidíme, že počet podniků v tomto nejnižším intervalu roste z původních 5-ti podniků v roce 2003 až na 31 podniků v roce 2007, kdy dosahuje maxima a v dalších letech dramaticky klesá na 23 podniků v roce 2009. U dalších intervalů s vyššími hodnotami LP sledujeme podobnou situaci, jako u pojišťovny A, rovněž druhým nejpočetnějším intervalem je interval s LP od 20 do 40-ti mil. Kč (červený sloupec), který ovšem v případě této pojišťovny nepřesahuje hodnoty 8-mi podniků (2009). U ostatních intervalů s vyššími hodnotami LP, než 40 mil. Kč se počty

pohybují od 1 do 3 podniků v jednotlivých letech sledovaného období. Pouze u intervalu s LP od 80-ti do 100 mil. Kč (světle modrý sloupec) jsou pojištěny 4 podniky v roce 2009.

V grafech uvedených výše jsem se věnovala pouze pojišťovnám A a B, jelikož jsou dominantními pojistiteli na českém trhu. Pojišťovnami C, D, E a počty podniků, které pojišťují v rámci jednotlivých intervalů LP se zabývám v následujícím grafu.

Graf 4.6: Počet podniků dle výše limitů plnění u pojišťoven C, D, E v letech 2008 - 2010

Zdroj: vyžádané informace z databáze pojišťoven C, D, E, zpracování vlastní

Výše znázorněný graf udává počty podniků v rámci jednotlivých rozmezí limitů plnění u pojišťoven C, D a E. Je nutno upřesnit, že tyto pojišťovny začaly pojišťovat závažné havárie až od roku 2008 (krom pojišťovny E, která v dřívějších letech pojišťovala 1 až 3 podniky). Do té doby byly hlavními pojišťovnami poskytující daný produkt pojištění pouze Kooperativa a Česká pojišťovna. Můžeme si povšimnout, že v letech 2009 a 2010 je nejvíce podniků pojištěno na limit plnění v rozmezí do 20-ti mil. Kč, které jsou shodou okolností pojištěny u pojišťovny D.

Povšimneme-li si vyšších intervalů hodnot LP, jsou pojištěny od roku 2009 celkem 4 podniky, a to 2 v rámci 20 až 40 mil. Kč a 2 v rámci 40 až 60 mil. Kč, pojišťovnou E. Pojistné smlouvy na vyšší limity plnění jsou pouze u pojišťovny C, která má 1 až 3 klienty v rozmezí 60 mil. Kč až 100 mil. Kč a výše vždy po jednom podniku v daném intervalu.

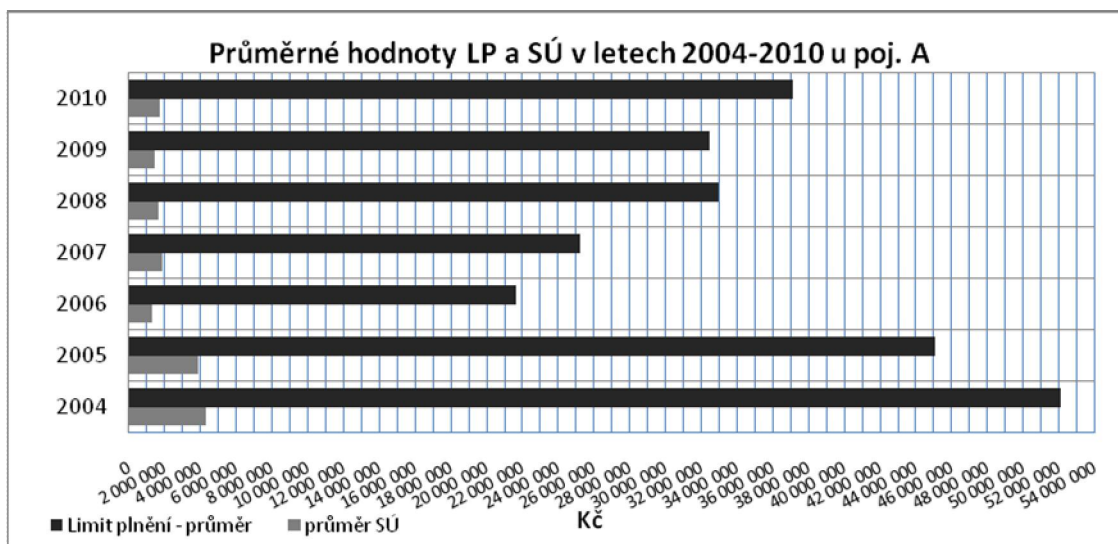
4.2.2 Analýza hodnot spoluúčastí ve srovnání s limity plnění u daných pojišťoven v ČR

V této podkapitole se zaměřím na hodnoty spoluúčastí, stanovených k daným limitům plnění jednotlivých podniků u pojišťoven A až E. Pro lepší vypovídající hodnotu použiji průměrné hodnoty a průměrné procentuální hodnoty spoluúčastí.

Definice pojmu spoluúčast:

„Spoluúčast (dále jen SÚ) je částka v peněžním vyjádření, kterou se pojištěný subjekt podílí na škodě. Čím je spoluúčast nižší, tím je výsledné pojištění dražší. Platí mezi nimi tedy vztah nepřímé úměrnosti.“¹⁶

Graf 4.7: Průměrné hodnoty limitů plnění a spoluúčasti u pojišťovny A v letech 2004 - 2010

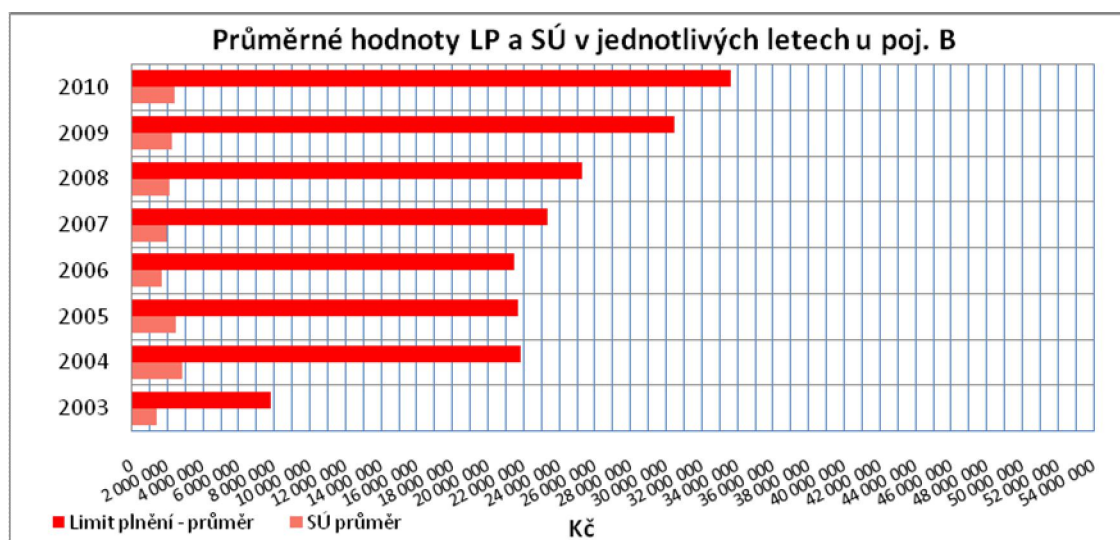
Zdroj: vyžádané informace z databáze pojišťovny A, zpracování vlastní

V grafu 4.7 zřetelně vidíme, že průměrné hodnoty LP i SÚ u poj. A se během sledovaného období snížily. Zejména u LP je snížení vcelku výrazné, kdy průměrná hodnota klesla z původních 52 mil. Kč v roce 2004 na hodnotu nejnižší, a to necelých 22 mil. Kč v roce 2006. V následujících letech průměrné hodnoty LP opět stoupají až na 37 mil. Kč v roce 2010.

¹⁶ SCHWARZOVÁ S., *Pojištění environmentálních rizik*, bakalářská práce, Ostrava: VŠB-TU Ostrava, Ekonomická fakulta, 2008.

Průměrné hodnoty SÚ vykazují podobnou tendenci vývoje, jako LP, dokonce si můžeme povšimnout, že tento vývoj kopírují. V roce 2004 byla průměrná SÚ lehce nad 4 mil. Kč, avšak v roce 2006 poklesla na něco málo přes 1 mil. Kč. Během následujícího vývoje je možné konstatovat, že nepřesáhla 2 mil. Kč. Tudíž zatím co hodnoty SÚ zůstávají stále pod hranicí 2. Mil. Kč, hodnoty LP vzrůstají. Tudíž ve výsledku vidíme, že se podnikům dostává v posledních letech příznivějších podmínek, kdy jsou pojištěny na vyšší LP, ovšem s nižší spoluúčastí.

Graf 4.8: Průměrné hodnoty limitů plnění a spoluúčasti u pojišťovny B v letech 2003 - 2010

Zdroj: vyžádané informace z databáze pojišťovny B, zpracování vlastní

Z grafu 4.8 je patrné, že u poj. B došlo k průběžnému zvýšení hodnot LP, kdy v roce 2003 průměrná částka nedosahovala ani 8 mil. Kč, v následujícím roce prudce vzrostla na necelých 22 mil. Kč a v roce 2010 již činila téměř 34 mil. Kč. Je s podivem, že u této pojišťovny jsou naprosto odlišné tendence, než u poj. A, kde byla hodnota LP nejvyšší právě na začátku sledovaného období, a to v roce 2004.

Hodnoty SÚ rovněž i zde nepatrně kopírují vývoj LP, ovšem dramatické změny nevykazují. Na rozdíl od poj. A v žádném roce nepřesahují ani 3 mil. Kč. Téměř po celou délku sledovaného období se pohybují lehce nad hodnotou 2 mil. Kč. U poj. B si také můžeme povšimnout, že zatím co průměrná hodnota SÚ zůstává takřka stejná, průměrné hodnoty LP stoupají.

U ostatních pojišťoven C až E nebylo možné průměrné hodnoty LP a SÚ zpracovat graficky z důvodů velkých rozdílů hodnot, které by způsobily snížení vypovídací schopnosti grafu. Proto uvádím hodnoty v tabulkových výstupech.

Tab. 4.4: Srovnání průměrných hodnot LP v letech 2008 až 2010

LP průměr	2008	2009	2010
C	3 000 000 000	1 060 000 000	90 000 000
D	18 000 000	8 800 000	7 500 000
E	43 333 333	41 250 000	41 250 000

Zdroj: vyžádané informace z databáze pojišťoven C, D, E, zpracování vlastní

Z tabulky 4.4 je zřetelný rozdíl v hodnotách mezi poj. C a ostatními pojišťovnami. V případě poj. C byl průměrný LP v roce 2008 ve výši 3 miliardy Kč, zatímco průměrné LP u poj. E je 43 mil. Kč a D dokonce jen 18 mil. Kč. V dalších letech se rozdíly mezi pojišťovnami snižují, kdy v roce 2010 má poj. C průměrný LP pouze 90 mil. Kč, u poj. E se hodnota příliš nezměnila a co se týče poj. D, klesla hodnota LP na 8 mil. Kč.

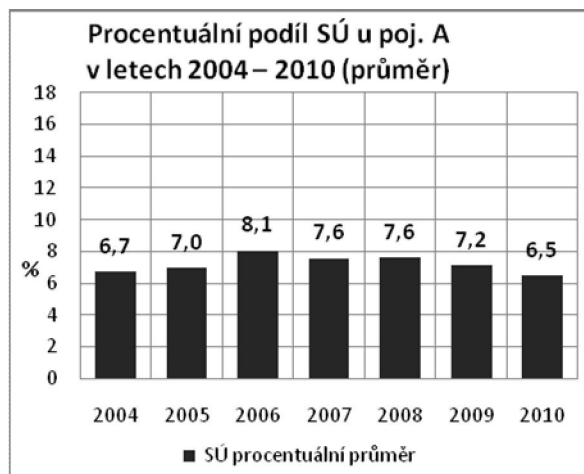
Tab. 4.5: Srovnání průměrných hodnot SÚ v letech 2008 až 2010

SÚ průměr	2008	2009	2010
C	76 000 000	63 179 708	2 525 000
D	500 000	330 000	358 333
E	166 667	150 000	150 000

Zdroj: vyžádané informace z databáze pojišťoven C, D, E, zpracování vlastní

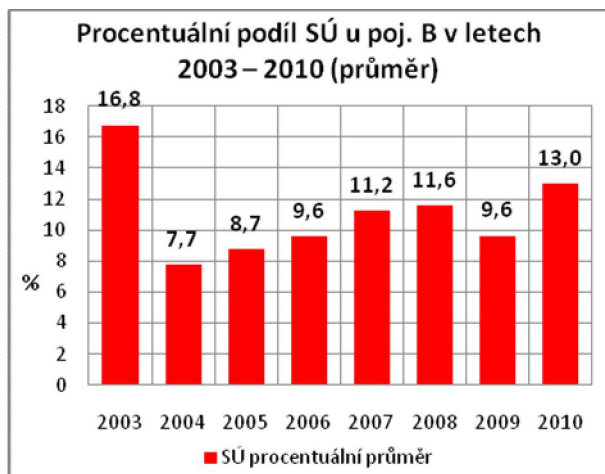
V tabulce 4.5 vidíme podobný vývoj jako u LP. V roce 2008 byl v průměrných hodnotách u jednotlivých pojišťoven poměrně velký rozdíl, kdy u poj. C byla zjištěna průměrná SÚ v hodnotě 76 mil. Kč, zatímco u poj. D byla pouze 0,5 mil. Kč a u poj. E jen 166 tisíc Kč. V následujících letech se rozdíly stejně jako z LP průběžně snižují, kdy v roce 2010 je SÚ v případě poj. C 2,5 mil. Kč, zatímco u poj. E zůstává hodnota SÚ okolo 150 tisíc Kč a u poj. D se snížila na 350 tisíc Kč.

Graf 4.9: Procentuální podíl SÚ na LP u pojišťovny A v letech 2004 - 2010

Zdroj: vyžádané informace z databáze pojišťovny A, zpracování vlastní

Graf 4.10: Procentuální podíl SÚ na LP u pojišťovny B v letech 2003 - 2010

Zdroj: vyžádané informace z databáze pojišťovny B, zpracování vlastní

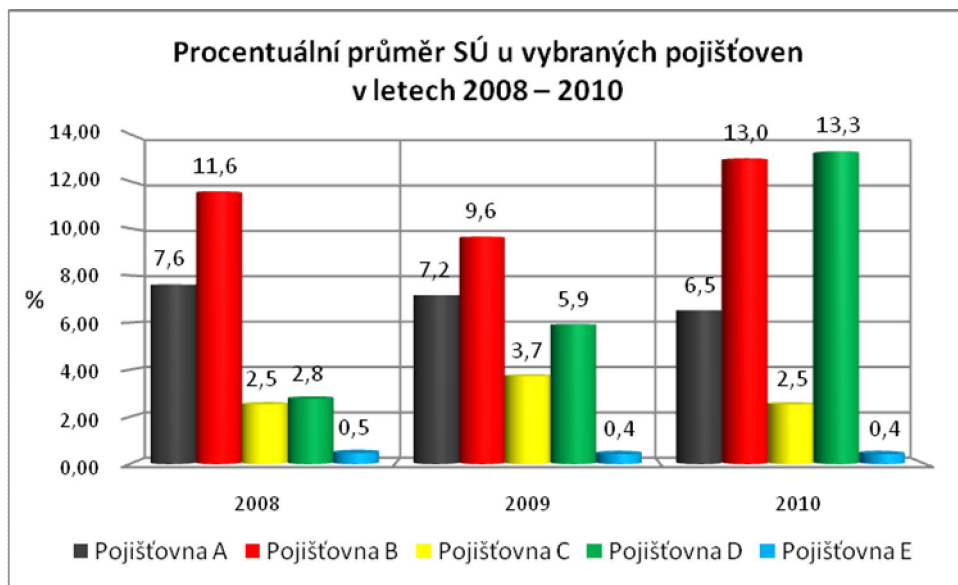
Graf 4.9 ukazuje vývoj průměrného procentuálního podílu hodnoty SÚ na LP u poj. A. Nejvyšší podíl hodnot SÚ v poměru k LP byl zaznamenán v roce 2006, což odpovídá zjištění vyplývajícímu z předchozího grafu 4.7, kdy u tohoto roku byla zjištěna nejnižší průměrná hodnota LP. Vzhledem k tomu, že průměrné hodnoty SÚ se tak dramaticky neměnily, je tedy nejvyšší hodnota 8,1% v roce 2006 pochopitelná. V dalších letech je zřetelný pokles procentuálních hodnot, což je způsobeno opětovým nárůstem hodnot LP za téměř konstantních hodnot SÚ. Nejnižší hodnota je zjištěna v roce 2010, kdy činí pouze 6,5%.

Vývoj podílu SÚ na LP u poj. B znázorňuje graf 4.10. Zde vidíme odlišnou situaci, než je u poj. A. Procentuální hodnoty SÚ jsou zde o hodně vyšší, než u předchozí pojišťovny. V roce 2003, kdy tato pojišťovna jako jediná měla jedny z prvních klientů na produkt pojištění škod v důsledku ZH, je hodnota SÚ nejvyšší, konkrétně 16,8%. V roce následujícím vidíme prudký pokles na 7,7%, což může být způsobeno zapojením pojišťovny A a tudíž vznikem konkurenčního prostředí. V roce 2007 hodnota SÚ u poj. B opět stoupá na 9,6%, zatímco u poj. A klesá na 7,6%. Zároveň, jak jsme zjistili z grafu 4.1 znázorňujícího počet podniků pojištěných jednotlivými pojišťovnami, rok 2007 je rokem, kdy se počty podniků u pojišťoven A i B rovnají. V následujících letech je u poj. A více podniků, než u poj. B.

Z grafů 4.9 a 4.10 můžeme vidět, že pravděpodobným důvodem tohoto vývoje jsou rozdílné hodnoty SÚ v poměru k hodnotám LP, protože u poj. B se od roku 2007 dále zvyšují,

zatím co u poj. A klesají. Podniky vyhodnocují tyto podmínky jako výhodnější, proto se větší množství podniků pojistilo u poj. A.

Graf 4.11: Procentuální podíl SÚ na LP u pojišťoven A až E v letech 2008 - 2010

Zdroj: vyžádané informace z databáze pojišťoven A, B, C, D, E, zpracování vlastní

Poslední graf této podkapitoly je výše umístěný graf 4.11. Znázorňuje opět procentuální podíl SÚ na LP, ale tentokrát jen v posledních třech letech za účelem srovnání situace u všech pojišťoven A až E. Vidíme, že poj. A i B mají obecně nejvyšší hodnoty SÚ, krom roku 2010, kdy je zjištěna nejvyšší SÚ u poj. D, konkrétně 13,3%. V ostatních letech 2008 a 2009 hodnoty SÚ u poj. C, D, E nepřesahují 6%. Nejnižší hodnoty SÚ jsou u poj. E, kde se po celou dobu tří let hodnoty pohybují kolem 0,5%. Tento vývoj souvisí se situací znázorněnou v grafu 4.6, který představuje počty podniků v jednotlivých intervalech rozdělených dle výše LP u poj. C, D, E. Ve zmíněném grafu jsme zjistili, že poj. D pojišťuje jen podniky s LP do 20-ti mil. Kč. Z toho důvodu je procentuální hodnota SÚ vzhledem k nízkému LP tak vysoká. Zároveň poj. C má klienty s pojištěním na LP od 80-ti do 100 mil. Kč a výše, tudíž zde je poměrná hodnota SÚ v porovnání s vysokým LP pro změnu nižší.

4.3 Charakteristika trhu ve Slovenské republice

Pojištění škod v důsledku ZH je upraveno zákonem č. 261/2002 Z. z., o prevenci závažných priemyselných havárií. Později byl schválen zákon č. 277/2005 Z. z., kterým sa mení a dopĺňa zákon predchodzí. Vidíme tedy, že ani na Slovensku není historie tohoto pojištění příliš dlouhá.

Podniky nakládající s nebezpečnými látkami jsou na Slovensku nazývány „SEVESO podniky“, dle směrnice EU s názvem Seveso II, která upravuje oblast prevence ZH. Tyto podniky jsou rovněž rozděleny dle množství nebezpečných látek přítomných v podniku do kategorií A a B. Podniky kategorie B hospodaří s vyšším množstvím nebezpečných látek, než-li podniky kategorie A, tudíž se na váže více povinností. Jednou z nich je povinnost finančního krytí škod v důsledku případné ZH.

Vývoj počtu SEVESO podniků v SR:

Vzhledem k tomu, že v bakalářské práci jsem se zabývala pouze situací v České republice, je potřeba objasnit vývoj na Slovensku v poněkud širším rozsahu.

Slovensko je jedním ze států EU s celkově nižším počtem SEVESO podniků, což je viditelné v tabulce č. 4.4, ve které je možnost srovnání Slovenska a České republiky s vybranými členskými státy EU. Nejnižší počet podniků SEVESO je na Slovensku, pouze 39. Naopak v Holandsku, zemi svou rozlohou podobnou Slovensku, bylo v roce 2005 v kategorii B 188 podniků. Dále v Polsku bylo 149 podniků a v Maďarsku 49. V České republice byl počet podniků téměř dvojnásobný počtu na Slovensku, konkrétně 74.

Tab. 4.4: Srovnání počtu podniků v roce 2005 u vybraných států Evropské unie

Stát EU	Počet podniků v kategorii B
Česká republika	74
Slovenská republika	39
Holandsko	188
Maďarsko	47
Polsko	149

Zdroj: Ministerstvo životního prostředí SR, zpracování vlastní

Z následující tabulky 4.5 je čitelné, že se na Slovensku počet podniků kategorie B nijak zvlášť nemění, zůstává stále na hodnotě 39 podniků i navzdory tomu, že byl v roce 2005 schválen zákon 277/2005 o změně zákona o prevenci ZH, díky kterému se snížily prahové hodnoty pro některé vybrané nebezpečné látky. Změna byla zaznamenána pouze v kategorii A, kde vzrostl počet podniků z původních 34 v roce 2008 na 38 podniků v roce 2010.

Tab. 4.5: Srovnání počtu podniků v letech 2008 a 2010 spadajících do kategorie A a B dle zákona 261/2002 Z.z.. ve Slovenské republice

	2008	2010
Kategorie A	34	38
Kategorie B	39	39
Celkem	73	77

Zdroj: Ministerstvo životního prostředí SR, zpracování vlastní

Srovnáme-li počty podniků na Slovensku s počty podniků v České republice, zjistíme značný nepoměr. V ČR je 77 podniků spadajících do kategorie A, zatím co na Slovensku je jich pouze 38. V kategorii B je v České republice 114 podniků v kategorii B, na Slovensku je jich pouze 39. Celkem je v ČR 191 podniků spadajících pod zákon o prevenci ZH. Na Slovensku je těchto podniků celkem 77.

Nižšímu počtu SEVESO podniků na Slovensku odpovídá i nižší počet ZH, ke kterým došlo od roku 2002, tudíž doby schválení zákona o prevenci ZH.

„V období od roku 2003 do roku 2007 bylo na MŽP SR oznámeno 18 případů bezprostředních hrozeb závažných průmyslových havárií a 3 závažné havárie.“¹⁷

Od roku 2007 se na Slovensku nestala žádná ZH, tudíž se jejich počet nikterak nezměnil.

Provozovatelé v jednotlivých krajích SR:

V podkapitole o provozovatelích v ČR jsem také uvedla výčet provozovatelů v Moravskoslezském kraji. Pro srovnání uvádím tabulku 4.6, ve které uvádím počty SEVESO podniků v jednotlivých krajích SR.

¹⁷ Souhrnná správa o závažných priemyselných haváriách v Slovenskej republike za roky 2003-2007, Ministerstvo Životného Prostredia SR, Odbor managementu environmentálnych rizik, Bratislava, 2008

Tab. 4.6: Výčet podniků spadajících do kategorie A a B dle zákona 261/2002 Z.z.. na území jednotlivých krajů SR v roce 2010

Kraj	Počet celkem	Kategorie A	Kategorie B
Banskobystrický	13	5	8
Bratislavský	12	8	4
Košický	14	5	9
Nitrianský	6	4	2
Prešovský	5	2	3
Trenčianský	10	4	6
Trnavský	10	7	3
Žilinský	7	3	4
Celkem	77	38	39

Zdroj: MŽP SR, Databáze SEVESO ze dne 3.7. 2010, www.mars.sazp.sk:7337/sevesop/spisapi.dll/EXEC

Z tabulky 4.6 můžeme vyčíst, že nejméně SEVESO podniků je v Žilinském kraji, celkem 7, z toho v kategorii A jsou 3 podniky a v kategorii B jsou zapsány podniky 4. V porovnání s Moravskoslezským krajem je to počet opravdu nízký, téměř čtvrtinový. Celkový počet podniků spadajících pod zákon o ZH v Moravskoslezském kraji je 26 podniků, z toho 12 v kategorii A a 14 v kategorii B.

Pokud se podíváme na kraje ostatní, žádný kraj nemá tak vysoký počet podniků, jako je v Moravskoslezském kraji. Nejvyšší počet SEVESO podniků je v Košickém kraji, kde je 5 podniků kat. A a 9 kat. B. Ve srovnání počtu podniků spadajících pod zákon o prevenci ZH v Moravskoslezském kraji a v krajích na území Slovenska je tedy zřetelný značný nepoměr.

4.4 Analýza pojištění škod vzniklých v důsledku závažné havárie v SR

Na Slovensku je situace týkající se pojištění škod v důsledku ZH poměrně odlišná, než v ČR. Povinnost finančního krytí případných škod není řešena pojištěním ve formě samostatného produktu (tak jako u nás), nýbrž ve většině případů se jedná o kompletní pojištění odpovědnosti za škodu, které zahrnuje i škody v důsledku jiných situací, než je jen ZH.

Z tohoto důvodu bylo poněkud náročnější získat potřebné údaje od samotných pojišťoven, jelikož vyčlenění podniků majících v rámci pojištění odpovědnosti za škodu i krytí ZH z rozsáhlých databází bylo takřka nemožné. Proto jsem se rozhodla získat informace na MŽP SR, které vzhledem k povinnosti provozovatelů o oznámení způsobu finančního krytí, má k dispozici pojistní smlouvy k jednotlivým podnikům. Byla jsem velice příjemně překvapena ochotou zaměstnanců MŽP, kteří mi poskytli vše, co bylo možné poskytnout.

Bohužel zpracování údajů z pojistných smluv nebo jen certifikátů mi znesnadňovaly tyto skutečnosti:

- některé certifikáty, či jen potvrzení o pojištění neobsahují údaje o výši SÚ, občas dokonce ani o výši LP,
- některé smlouvy jsou staršího data (někdy až 5 i více let) a jsou uzavřeny pouze na rok, kdy vzhledem ke stálé existenci podniku a k nepřítomnosti nové smlouvy předpokládáme prolongaci,
- některé smlouvy staršího data s platností na neurčito klient uzavřel s pojišťovnou, která se během let sloučila nebo byla koupena jinou pojišťovnou, tudíž zde předpokládáme pokračování smlouvy (ovšem pod jinou pojišťovnou o které nemáme informace).

Navzdory výše zmíněným komplikacím jsem se pokusila provést analýzu a graficky zpracovat získané informace do přehledného výstupu, který uvádím jako aktuální situaci, tudíž za rok 2010. Výsledek je v některých oblastech zcela odlišný od poměrů v ČR, tudíž závěrečné srovnání bude přinejmenším zajímavé.

Situace na trhu s pojištěním odpovědnosti za škodu zahrnující i ZH

Klienti, čili tzn. SEVESO podniky, jsou rozptýleni mezi širší škálu pojišťoven, než je tomu v ČR. Poměrně významnou roli v této oblasti hrají i zahraniční pojišťovny (jedná se o pojišťovny z jiných členských států EU, kdy v rámci Evropské unie mohou pojišťovny z členských států volně působit a poskytovat pojištění).

V rámci slovenských pojišťoven (zahrnutý i slovenské pobočky zahraničních pojišťoven) se v této oblasti angažují nejvýznamněji následující pojišťovny:

- Allianz – slovenská poisťovňa a.s.,

- UNIQA poisťovňa a.s.,
- Chartis Europe S.A.

V grafech dále uvádím výraz „ostatní pojišťovny“, kdy se jedná o několik pojišťoven se zanedbatelným počtem klientů. Jsou to:

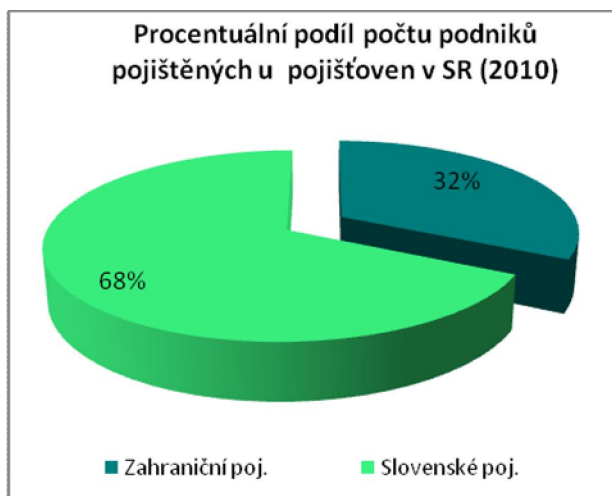
- KOOOPERATIVA poisťovňa, a.s. Vienna Insurance,
- ČSOB poisťovňa, a.s.,
- Generali Slovensko poisťovňa, a.s.,
- QBE Insurance(Europe) Limited,
- Poisťovňa Poštovej banky, a. s.

Zahraniční pojišťovny pojišťující několik klientů na Slovensku jsou:

- Allianz Hungária Biztosító Rt. (Maďarská pobočka),
- QBE Atlas Biztosító Rt. (Maďarská pobočka),
- Kryg Vesta (Dánsko),
- Chartis Europe S.A. (Maďarská pobočka),
- Česká pojišťovna, a.s.

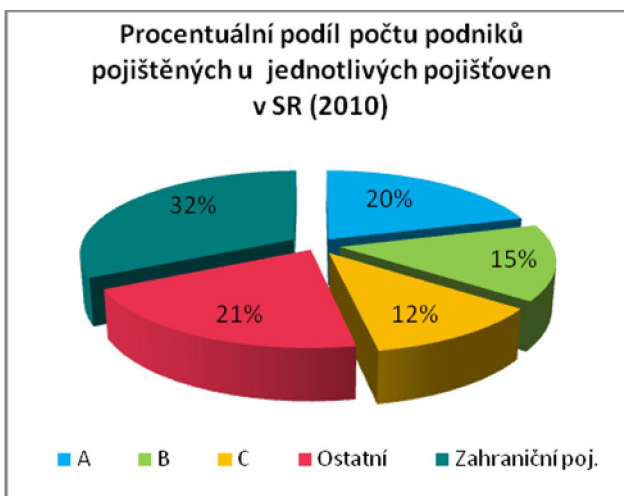
Z důvodu citlivých údajů budu dále uvádět pojišťovny pod označením písmeny A, B, C, ostatní slovenské pojišťovny a zahraniční pojišťovny.

Graf 4.12: Procentuální podíl počtu podniků pojištěných u pojišťoven na Slovensku v roce 2010

Zdroj: vyžádané informace z MŽP SR, zpracování vlastní

Graf 4.13: Procentuální podíl počtu podniků pojištěných u jednotlivých pojišťoven na Slovensku v roce 2010

Zdroj: vyžádané informace z MŽP SR, zpracování vlastní

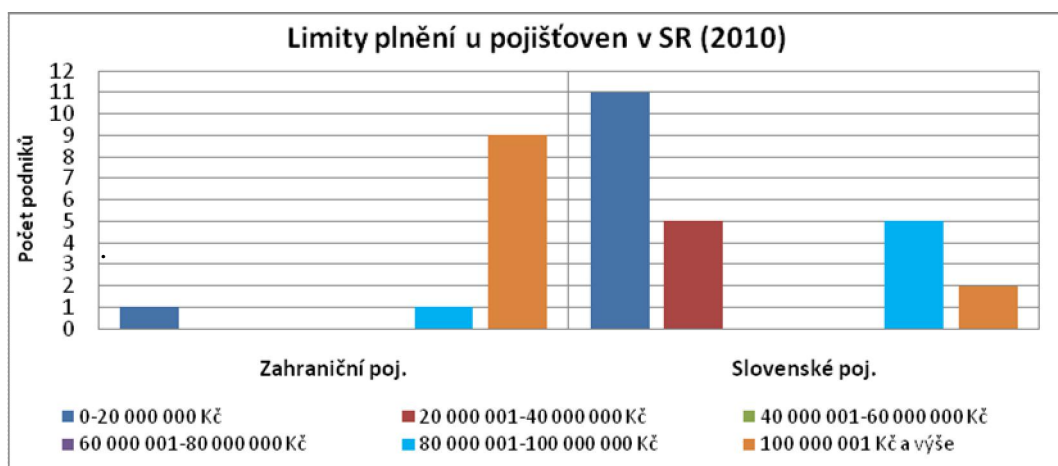
Výše umístěný graf 4.12 znázorňuje rozdělení klientů na Slovensku mezi slovenské pojišťovny a zahraniční pojišťovny. Vidíme, že největší část klientů je pojištěna u slovenských pojišťoven, konkrétně 68%. Na vedlejším grafu 4.13 je podrobnější rozčlenění, jež uvádí u kterých slovenských pojišťoven a v jakém poměru jsou podniky pojištěny. Největší část podniků je pojištěna u poj. A, konkrétně 20%, dále u poj. B 15% a na třetím místě v počtu podniků je poj. C s 12%. Růžový díl koláče s 21% patří ostatním pojišťovnám, kterých je (jak jsem již uvedla výše) celkem 5. V absolutních hodnotách ostatní pojišťovny pojišťují celkem 7 podniků, tudíž jednotlivé pojišťovny mají 1 až 2 klienty, což je zanedbatelný počet a z toho důvodu budu tyto pojišťovny uvádět pouze dohromady. U zahraničních pojišťoven je pojištěno 32% podniků.

4.4.1 Analýza hodnot limitů plnění u daných pojišťoven v SR

V případě údajů týkajících se SR jsem postupovala naprosto shodně, jako u analýzy LP v ČR. Prvotní komplikace způsobené částkami v rozdílných měnách (Euro, Slovenská koruna, Česká koruna, Dollar) byly překonány převodem na České koruny, zejména z důvodu možného srovnání se situací v ČR. Bohužel mám k dispozici pouze údaje o aktuální situaci, poskytnuté z MŽP SR, tudíž nemohu vytvořit časové řady vývoje hodnot LP v posledních několika letech. Provedla jsem tedy analýzu LP alespoň v roce 2010.

Hodnoty LP jsem opět rozdělila do 6-ti intervalů shodných jako u analýzy LP v ČR. Výsledné zjištění mohu rozdělit na dvě odlišné situace zřetelně viditelné v grafu 4.14.

Graf 4.14: Počet podniků dle výše limitů plnění u pojišťoven v SR v roce 2010

Zdroj: vyžádané informace z MŽP SR, zpracování vlastní

U zahraničních pojišťoven je nejvyšší počet podniků, konkrétně 9, pojištěných na LP vyšší, než 100 mil. Kč. V případě ostatních intervalů hodnot LP je pouze jeden podnik s LP od 80 do 100 mil. Kč a jeden s LP do 20 mil. Kč.

U slovenských pojišťoven je naopak nejvyšší počet podniků pojištěných na LP do 20 mil. Kč, konkrétně 11 podniků. Dále 5 podniků má pojištění s LP od 20 do 40 mil. Kč, 5 podniků od 80 do 100 mil. Kč a pouze 2 podniky mají LP vyšší, než 100 mil. Kč.

V případě zahraničních pojišťoven se domnívám, že většina jejich klientů je tvořena velkými podniky, které mají pobočky, dceřiné nebo sesterské společnosti umístěny ve dvou, či více státech světa a zajišťují tak pojištění formou mezinárodních programů, v rámci kterých se jim dostává slevy v podobě úspor z ceny pojistného. Tento fakt vysvětluje vysoké hodnoty LP, jednak větší podniky disponují vyšším objemem financí, zároveň vyšším objemem nebezpečných látek, tudíž si uvědomují i větší nebezpečí vzniku potencionální škody.

4.4.2 Analýza hodnot spoluúčastí ve srovnání s limity plnění u daných pojišťoven v SR

Tabulka 4.7 znázorňuje srovnání průměrných hodnot LP a SÚ. Nejvyšší průměrné hodnoty jsou zjištěny u zahraničních pojišťoven, což vzhledem k vypovídací hodnotě předchozího grafu není nijak překvapivé. Tyto hodnoty jsou tak nepoměrně vyšší, že je nebylo možné graficky zobrazit společně s průměrnými LP a SÚ u jiných pojišťoven. Proto zde uvádím jen jejich hodnoty, kdy průměrné LP činí téměř 2,5 miliarda Kč a SÚ asi 20,5 mil. Kč. Pro představu kýženého nepoměru jen zmíním, že hodnoty u zbylých pojišťoven jsou pouze v řádech milionů a u SÚ dokonce jen tisíců.

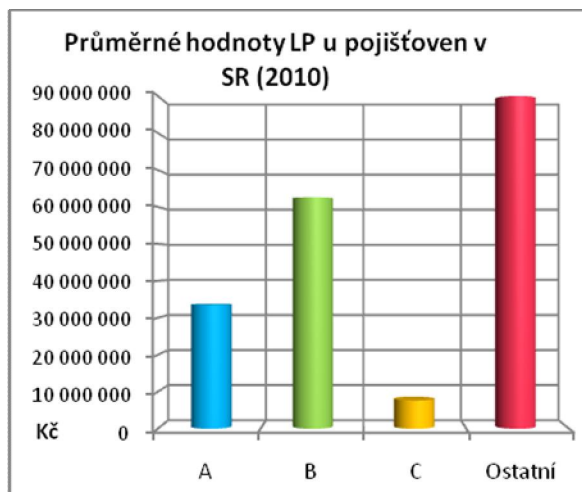
Tab. 4.7: Srovnání průměrných hodnot LP, SÚ a procentuálního poměru SÚ na LP u jednotlivých pojišťoven v roce 2010

	Průměr LP	Průměr SÚ	Poměr SÚ na LP
A	33 487 143	1 098 375	4,7
B	62 600 000	390 000	1,5
C	7 612 500	145 000	10,0
Ostatní	89 947 250	3 446 729	6,0
Zahraniční poj.	2 479 775 000	20 566 667	1,5

Zdroj: vyžádané informace z MŽP SR, zpracování vlastní

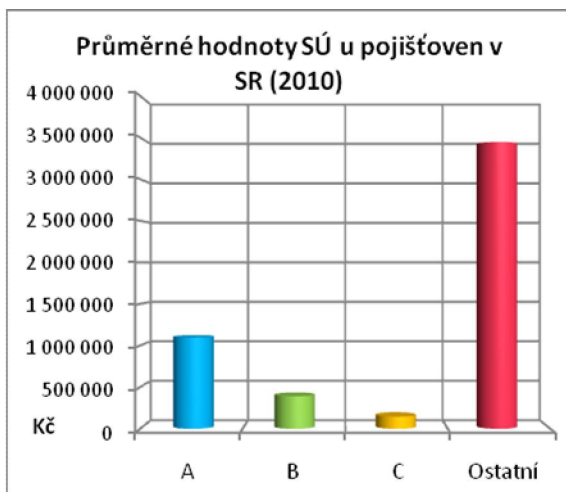
Pokud pomineme vysoké hodnoty LP a SÚ u zahraničních pojišťoven, můžeme z tabulky 4.7 zjistit, že druhé nejvyšší hodnoty jsou u „ostatních slovenských pojišťoven“, konkrétně téměř 90 mil. Kč, třetí v pořadí jsou u poj. B, 62 mil. Kč, dále u poj. A 33 mil. Kč a vůbec nejnižší u poj. C, pouze 7,6 mil. Kč. Přehlednější srovnání je k dispozici v následujícím grafu č. 4.15.

Graf 4.15: Průměrné hodnoty LP u jednotlivých pojišťoven v SR v roce 2010

Zdroj: vyžádané informace z MŽP SR, zpracování vlastní

Graf 4.16: Průměrné hodnoty SÚ u jednotlivých pojišťoven v SR v roce 2010

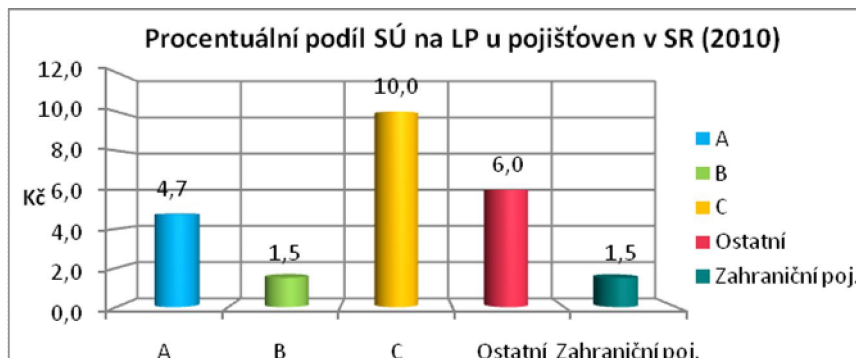

Zdroj: vyžádané informace z MŽP SR, zpracování vlastní

V grafech 4.15 a 4.16 umístěných výše je možnost porovnání průměrných hodnot LP a SÚ v roce 2010. Znovu podotýkám, že do grafů nejsou zahrnuty zahraniční pojišťovny z důvodu nepoměrně vysokých hodnot, které by způsobily snížení vypovídací schopnosti grafů. Vidíme, že s nejvyšší průměrnou hodnotou LP je u ostatních pojišťoven nejvyšší i SÚ, konkrétně téměř 3,5 mil. Kč, ovšem zcela odlišná situace nastává u poj. B, kdy je průměrná hodnota LP druhá nejvyšší, ale naopak hodnota SÚ nepoměrně nízká. U poj. A je pro změnu hodnota prům. LP pouze 33 mil. Kč, ovšem SÚ je relativně vyšší, konkrétně lehce nad 1 mil. Kč. Nejnižší hodnoty průměrného LP i SÚ jsou u poj. C.

Vyjádření poměrného vztahu LP a SÚ je k dispozici v následujícím grafu 4.17.

Graf 4.17: Procentuální podíl SÚ na LP u jednotlivých pojišťoven v SR v roce 2010

Zdroj: vyžádané informace z MŽP SR, zpracování vlastní

V grafu č. 4.17 vidíme, že nejvyšší SÚ v poměru k LP jsou u poj. C, konkrétně 10%, dále u ostatních pojišťoven 6%, u poj. A poté 4,7 a nejnižší jsou u poj. B a u zahraničních pojišťoven, u kterých je hodnota stejná, a to 1,5%.

4.5 Srovnání situace s pojištěním škod v důsledku vzniklé ZH v České a Slovenské republice

Analýzou pojištění ZH v ČR a SR jsem zjistila následující rozdíly:

- Na Slovensku je daleko menší trh s tímto pojištěním, jelikož počet podniků spadajících pod zákon o prevenci ZH je o mnoho nižší (v roce 2010: v SR 78, v ČR 191).
- V SR je řešena povinnost finančního krytí pojištěním odpovědnosti, které zahrnuje i odpovědnost za škodu v důsledku ZH, v nabídce pojišťoven však neexistuje uvažované pojištění v podobě samostatného produktu jako v ČR.
- V SR nejsou pojišťovny, které by byly „tahouny na trhu“ (jako v ČR jsou Česká pojišťovna a Kooperativa, které pojišťují většinu podniků spadajících pod zákon o prevenci ZH), podniky jsou rovnoměrněji rozptýleny mezi vícero pojišťoven.
- V ČR je drtivá většina podniků pojištěna s LP do 20-ti mil. Kč, ovšem na Slovensku je situace rozdělena dle toho, zda se jedná o domácí pojišťovny nebo zahraniční. U

domácích pojišťoven je rovněž většina podniků pojištěna na LP do 20-ti mil. Kč, zatím co u zahraničních je převaha podniků s LP nad 100 mil. Kč.

- V případě průměrných hodnot LP se v ČR v roce 2010 částky téměř u všech pojišťoven pohybují v rozmezí do 50 mil. Kč, pouze u poj. C se vyšplhal průměrný LP na 90 mil. Kč. Na Slovensku je situace odlišná, pouze poj. A a C mají průměr LP do 50-ti mil. Kč, ovšem u poj. B je hodnota průměrného LP 62,6 mil. Kč, u ostatních slovenských poj. 89 mil. Kč a u zahraničních poj. dokonce 2,5 miliardy Kč. Ovšem pro zajímavost, v ČR byla zjištěna hodnota ještě vyšší, konkrétně v roce 2008 u poj. C byla průměrná hodnota LP až 3 miliardy Kč.
- Co se týče průměrných hodnot SÚ, v případě ČR v roce 2010 u žádné pojišťovny nepřesahují částku 3 mil. Kč, v případě poj. D a E dokonce nepřesahují ani hodnotu 0,5 mil. Kč. Ovšem v roce 2008 byla průměrná hodnota SÚ u poj. C až na hodnotě 76 mil. Kč. Na Slovensku jsou hodnoty průměrné SÚ podobné, kdy v roce 2010 přesáhly hodnotu 3 mil. Kč jen u ostatních slovenských pojišťoven, konkrétně téměř 3,5 mil. Kč a v případě zahraničních poj. dosahuje prům. SÚ až 20,5 mil. Kč.
- V případě procentuálního podílu SÚ na LP v roce 2010 se v ČR u poj. B a D pohybují okolo 13% a u poj. A okolo 6,5%. Na Slovensku je hodnota okolo 10% pouze u poj. C, dále u ostatních poj. 6%. U dalších poj. jsou hodnoty nižší.

4.6 Výčet závažných průmyslových havárií v SR

Slovensko je výjimečné skutečností, že se na území tohoto státu nenachází mnoho podniků, které by spadaly pod zákon o haváriích – tzn. SEVESO podniky. V roce 2005 se na jeho území nacházelo pouze 34 podniků v kategorii A a 39 v kategorii B. (pro srovnání, v České republice vylo téže roku 74 podniků kategorie B). V letech 2003 až 2007 se na Slovensku staly pouze 3 závažné průmyslové havárie, o kterých se zmiňuji níže.

- **U.S. Steel Košice, s.r.o.**

Tato havárie se odehrála dne 28.9. 2005.

Podstata havárie:

Výbuch čerpadla kapalného kyslíku, což zapříčinilo únik kapalného kyslíku a následný požár. Havárie trvala 1 hod 39 minut a došlo k úniku 38,5t kapalného kyslíku.

Příčina havárie:

Poškození a následné ulomení konce hřídele uvnitř oběžného kola odstředivého čerpadla, které sloužilo k přečerpávání kapalného kyslíku ze zásobníku.

Následky:

V důsledku havárie došlo k jednomu těžkému pracovnímu úrazu a třem lehčím. Následky na majetku byly vyčísleny na 27,7 mil Sk. Nedošlo k žádnému poškození ŽP.

Havárie nebyla způsobena zanedbáním povinností zaměstnanců, ani porušením předpisů, nýbrž selháním technologického zařízení.

Nápravná opatření:

- přehodnocení rizika spojeného s požárem a vypracování nového havarijního scénáře,
- reinstalace dálkově ovládaných ventilů,
- zavedení nového systému údržby,
- vyhodnocení a v případě potřeby instalace automaticky ovládaných ventilů na všech tlakových nádobách obsahujících látky: amoniak, kyslík, vodík, konvertorový plyn.

- **Novácké chemické závody, a.s.**

K havárii došlo 28.9 2005 při výkonu svářečských prací během montáže přemostění zásobníků ethylenchlorhydridu.

Podstata havárie:

Došlo k výbuchu zásobníku s následným požárem, který byl lokalizován v průběhu 47 minut. V uzavřené beztlakové nádobě došlo k vytvoření výbušné směsi, kdy při její iniciaci došlo k výbuchu, částečnému roztrhnutí nádoby a vznícení na hladině a v okolí nádoby. Rovněž došlo k úniku kapaliny do vnitropodnikové kanalizace.

Následky havárie:

V čase havárie bylo v zásobníku 79,2 t etylenchlorhydridu a při požáru vznikala chlorovodík. Ten byl zachytáván vodní mlhou při zásahu pracovníků hasičského útvaru. Měření přítomnosti chlorovodíku v přízemní atmosféře vykazovalo negativní výsledky.

Havárie zapříčinila 5 pracovních úrazů a následky na majetku byly vyčísleny v hodnotě 10,7 mil. Sk.

Příčina havárie byla zpětně vyhodnocena jako nevhodná organizace práce, kdy provozovatel neurčil a nezabezpečil ochranná opatření, která se měla vykonat v místech se zvýšeným nebezpečím požáru.

- **U.S. Steel Košice, s.r.o.**

Havárie se odehrála dne 16. 11. 2006, kdy došlo v areálu podniku k poklesu dodávky elektrické energie.

Podstata havárie:

Krátkodobý pokles napětí vyvolal uzavření přívozu vysokopecního plynu, což vedlo k výpadku hlavních odběrů vysokopecního plynu v podniku. Následně došlo k výraznému zvýšení tlaku na hlavním rozvodu plynu, zhasnutí hořáků na spalovacích komínkách, vyražení vodních tlakových uzávěrů na hlavním rozvodu vysokopecního plynu a k jeho úniku.

Evakuováno bylo 359 osob, přičemž nikdo nebyl zraněný. Podnikový hasičský útvar ukončil monitorování oxidu uhelnatého v podniku a jeho okolí se zjištěním, že hodnoty CO v ovzduší jsou rovny nule.

Následky havárie:

Na majetku, životech, ani na životním prostředí nebyly zjištěny následky veškeré žádné.

Příčina havárie:

Selháním dodávky elektrické energie a následným selháním technologických a zabezpečovacích zařízení v podniku.

Nařízení provozovateli:

- zabezpečit dostatečné posouzení rizika a přijmout bezpečnostní opatření na zajištění bezpečnosti práce a ochranu zdraví zaměstnanců, aby při výpadku, resp. poklesu dodávky elektrické energie nedošlo k nekontrolovatelnému úniku plynů do ovzduší,

- zabezpečit odvod vysokopecního plynu z vodních tlakových uzávěrů tak, aby nebyly v dýchací zóně,
- vypracovat havarijní scénář pro tento typ úniku vysokopecních plynů a dopracovat v tomto smyslu havarijní plán,
- doplnit hodnocení rizika se zřetelem na hlavní rozvod plynu adekvátně k podobným situacím.

5 Závěr

V diplomové práci jsem se věnovala pojištění škod vzniklých v důsledku závažné havárie, které je jednou z oblastí pojištění environmentálních rizik.

Cílem diplomové práce bylo zjistit systém fungování pojištění škod v důsledku závažných havárií v České a Slovenské republice za účelem stanovení pozitiv a nedostatků v dané oblasti a zjištění případných odlišností. Konkrétně byla provedena analýza legislativního prostředí v České a Slovenské republice upravující problematiku prevence a nápravy ekologické újmy a dále problematiku prevence vzniku závažných havárií. Dále analýza trhu s pojištěním škod vzniklých v důsledku závažné havárie v České i Slovenské republice se zaměřením na vývoj počtu provozovatelů, kteří ze zákona mají povinnost finančního krytí odpovědnosti za škody v důsledku závažné havárie, a vývoj vybraných ukazatelů (hodnoty limitů plnění a spoluúčastí).

Srovnání legislativy České i Slovenské republiky pomohlo odhalit odlišnosti významného i méně významného charakteru, na základě kterých jsem dospěla k závěru, jenž skýtá několik doporučení.

V zákoně o prevenci závažných havárií shledávám jako velice nedořešenou problematiku zasílání pojistných smluv nebo certifikátů o finančním krytí odpovědnosti za škody v důsledku závažných havárií dotčeným orgánům. K tomuto zjištění mě přivedly materiály poskytnuté z MŽP SR, kdy sice měli k dispozici pojistné smlouvy od všech podniků kategorie B, ale většina z nich měla účinnost pouze jeden rok, či byly sjednány s pojišťovnami, které se v průběhu let přejmenovaly atd. Je tedy zcela logické předpokládat, že podniky byly nuceny v průběhu vývoje smlouvy aktualizovat, ovšem zákon na Slovensku, ani u nás neukládá povinnost provozovatelům oznamovat a zasílat dotčeným orgánům nové a aktualizované smlouvy o pojištění. Doporučovala bych tuto skutečnost řešit právní úpravou, systematickými kontrolami, či vytvořením databáze nebo registru pojistných smluv, který by umožnil snadnější možnost aktualizace pojistné smlouvy a zároveň by vnesl do problematiky větší přehled.

Pozitivně hodnotím skutečnost, že na Slovensku mohou hodnotit rizika případných škod v důsledku závažných havárií jen osoby k tomuto výkonu autorizované, absolvovaly tak speciální odborné školení a disponují příslušným osvědčením o způsobilosti. V zákoně ČR povinnost osvědčení o způsobilosti není zahrnuta, myslím si však, že autorizace je v zájmu jak pojišťoven, tak případných klientů.

Z hlediska prevence vzniku závažných havárií se stavím kriticky k benevolentnímu přístupu slovenské legislativy k provozovatelům podniků v kategorii A, jelikož nemají povinnost finančního krytí odpovědnosti za škodu v důsledku závažné havárie veškerou žádnou. Tato problematika je lépe ošetřena v Českém právním řádu, jelikož u nás mají povinnost finančního krytí provozovatelé kategorie A i B. V této oblasti se domnívám, že Ministerstvo životního prostředí SR při projednávání kýženeho zákona navrhovalo povinnost pojištění i pro provozovatele kategorie A (tak jako u nás), zřejmě však ministerstvo podlehl tlaku podnikatelské sféry, která z důvodu ztížené ekonomické situace nebyla nakloněna povinnosti pojistit se, což by mělo za následek ještě větší finanční zatížení.

Mám-li shrnout výsledky analýzy legislativního prostředí v ČR a SR, nelze říci, která země má lépe ošetřenou danou problematiku ve svém právním řádu. Nalezla jsem slabá místa jak v legislativě České, tak i Slovenské republiky. Mohu snad jen doporučit našim zákonodárcům více sledovat legislativy různých členských zemí Evropské unie, poněvadž by se tak snáze odhalila případná bolavá místa naší legislativy. Zároveň bych při projednávání zákonů doporučila více se zaměřit na připomínky expertů na danou problematiku, poté by nenastávaly podobné nedořešené situace, jako v případě přítomnosti neaktuálních pojistných smluv na dotčených orgánech státní správy.

V případě srovnání trhu s pojištěním odpovědnosti za škodu v důsledku závažných havárií podotýkám, že získání dat bylo poměrně složité a lišila se také ochota je poskytnout. Z toho důvodu jsem se při získávání údajů od pojišťoven zavázala příslibem, že jednotlivé názvy pojišťoven u konkrétních dat budu držet v anonymitě, tudíž jsem je označila písmeny A až E. Navzdory zmíněným komplikacím jsem dospěla k jistým závěrům.

Na Slovensku je daleko menší trh s tímto pojištěním, jelikož počet podniků spadajících pod zákon o prevenci ZH je o mnoho nižší. Troufám si říci, že menší trh je způsoben nižším podílem průmyslu na celkovém HDP země.

Další zajímavostí je rozdílná forma řešení povinnosti finančního krytí v obou zemích. V SR je pojištění ZH zahrnuto do celkového pojištění odpovědnosti, tudíž v nabídce pojišťoven vůbec neexistuje uvažované pojištění v podobě samostatného produktu jako v ČR. Tuto skutečnost shledávám jako poměrně negativní. Zmíněné pojištění je sice zahrnuto do pojištění celkové odpovědnosti, ovšem jen v málo případech je zde stanovený samostatný limit plnění. V opačném případě může dojít k čerpání finančních prostředků na krytí škod v důsledku ZH jinou škodní událostí, tudíž není zárukou, že by případná škoda v důsledku závažné havárie byla dostatečně kryta. Rovněž je zahrnutí zmíněného pojištění do celkové odpovědnosti méně přehledné jak pro samotné pojišťovny, klienty, tak i pro dotčené orgány státní správy. Je ovšem nutné zohlednit i skutečnost, že trh s pojištěním odpovědnosti za škody vzniklé v důsledku ZH na Slovensku není tak rozsáhlý, jako v České republice, tudíž se podnikům i pojišťovnám doposud jevílo zmíněné řešení jako dostačující. Cítím však jistou pochybnost, zda bude postačovat i nadále.

Situace nabídky pojištění je v ČR a v SR také rozdílná. V ČR jsou 2 pojišťovny, které dohromady zabezpečují pojištění více, než poloviny podniků spadajících pod zákon o prevenci ZH a další pojišťovny pojišťují podniky v řádech jednotek. Na Slovensku jsou podniky rovnoměrněji rozptýleny mezi vícero pojišťoven.

V České republice je drtivá většina podniků pojištěna na LP do 20-ti mil. Kč. Na Slovensku je situace rozdělena dle toho, zda se jedná o domácí pojišťovny nebo zahraniční. U slovenských pojišťoven je zaznamenán stejný trend pojištění s nižšími hodnotami LP, kdežto u zahraničních pojišťoven se jedná o pojištění s LP v řádech miliard Kč. Vysoká hodnota LP u zahraničních pojišťoven je způsobena skutečností, že zahraniční pojišťovny pojišťují převážně podniky se zahraničními majiteli, či s mateřskou společností sídlící v zahraničí. Jedná o větší podniky, u kterých je rovněž vyšší riziko potencionální škody s dalekosáhlejšími následky, které v případě nedostatečného finančního krytí mohou způsobit zánik podniku.

Hodnoty spoluúčastí jsou přímo úměrné hodnotám limitů plnění, kde platí čím vyšší limit plnění, tím vyšší spoluúčast. (podrobné srovnání hodnot ukazatelů a jejich vývoje viz. kapitola 4.5)

Závěrem bych doporučovala pojišťovnám v SR věnovat větší pozornost tomuto pojištění, které je zde dle mého názoru podceňováno i vzhledem ke skutečnosti, že dosud

nedošlo na území Slovenské republiky k žádné závažné havárii většího rozsahu (viz. bod 4.6, který obsahuje výčet závažných havárií v SR). V České republice pak hodnotím vývoj daného pojištění velice kladně, jelikož se do dané problematiky zapojuje stále více pojišťoven, což pozitivně působí na vývoj zdravého konkurenčního prostředí.

Seznam použité literatury

I. Použitá literatura

DANĚHEL, J. *Kapitoly z pojistné teorie*. 1. vyd. Praha: VŠE, Nakladatelství Oeconomica, 2002. 140 s. IBSN 80-245-0306-9.

ENGST, P. Pojištění odpovědnosti za závažnou havárii. In *Pojištění odpovědnosti, Konference pojišťovacích makléřů 2004*. Praha: AČPM, 2004, sborník přednášek, 88 s.

JANATA, J. Pojištění škod na životním prostředí v EU. *Pojistný obzor, LXXXIV, 10*. Praha: Česká asociace pojišťoven, 2007. ISSN 0032-2393.

ROMANČÍKOVÁ, E. *Enviromentálne riziká v SR a možnosti ich financovania*. In Sborník příspěvků ze 4. mezinárodní vědecké konference VŠB – TU Ostrava, 11/ 2008, 339 s. IBSN 978-80-248-1846-7.

SMEJKAL, V. a RAIS, K. *Řízení rizik ve firmách a jiných organizacích* 2. vyd. Praha: Grada publishing, s. 2006. 300

ŠLISBAUR, M. *Pojištění environmentálních rizik*. interní studie makléřské společnosti Respect s.r.o., 2007.

ZIKÁN, V. Bílá kniha CEA o pojistitelnosti odpovědnosti za škodu na životním prostředí. *Pojistné rozpravy, 21*. Praha: Česká asociace pojišťoven, 2007. ISSN 0862-6162.

II. Elektronické publikace a internetové zdroje

Definice pojmu pojištění [online]. Pojištění a Členové České asociace pojišťoven ČAP, 2007 [cit. 10. června 2010] Dostupné na Internetu: <http://www.staf.cz/pojisteni/>

Definice životního prostředí, Wikipedie Otevřená Encyklopedie [online]. Poslední aktualizace 10. Června 2010 Dostupné na Internetu: http://cs.wikipedia.org/wiki/Životní_prostředí

DRAŠŤÁKOVÁ M., *Zákon o ekologické újmě jako nový nástroj k ochraně a nápravě životního prostředí* [online]. 16. Července 2009 Dostupné na internetu: <http://www.tretiruka.cz/news/zakon-o-ekologicke-ujme-jako-novy-nastroj-k-ochrane-a-naprave-zivotniho-prostredi/>

EnviroPRO - novinka v pojištění environmentálních škod, Firemní ekologie, Pojištění environmentálních rizik [online]. 6. ledna 2010 Dostupné na Internetu: <http://www.enviweb.cz/clanek/ekologove/80075/enviopro-novinka-v-pojisteni-environmentalnich-skod>

Ministerstvo Životného Prostredia SR, Databáze SEVESO [online]. 3.července 2010 ,Dostupné na: www.mars.sazp.sk:7337/sevesop/spisapi.dll/EXEC

Požadavky zákona č. 261/2002 Z. z. o prevencii závažných priemyselných havárií [online]. Informační systém prevence závažných průmyslových havárií [cit. 20. června 2010] Dostupné na Internetu: <http://enviroportal.sk/seveso/zakon.php>

Prevenca a náprava environmentálných škod [online]. Informační systém EnviroPortal.sk, poslední aktualizace 2010, Dostupné na Internetu: <http://enviroportal.sk/environmentalne-skody/>

SMĚRNICE EVROPSKÉHO PARLAMENTU A RADY 2004/35/ES o odpovědnosti za životní prostředí v souvislosti s prevencí a nápravou škod na životním prostředí [online]. Evropský parlament a Rada Evropské Unie [cit. 17. června 2010] Dostupné na: [http://www.mzp.cz/ris/ais-risdb-ec-able.nsf/ECTab_Field_Env/9EA0253629D4DDE8C1256E910048CF8D/\\$File/32004L0035Fin.pdf](http://www.mzp.cz/ris/ais-risdb-ec-able.nsf/ECTab_Field_Env/9EA0253629D4DDE8C1256E910048CF8D/$File/32004L0035Fin.pdf)

ŠALANDOVÁ R., *Kdo (za)platí environmentální škody*, Firemní ekologie, Pojištění environmentálních rizik [online]. 1. Března 2010 Dostupné na Internetu:

<http://www.enviweb.cz/clanek/riziko/80823/kdo-za-plati-ekologicke-skody>

VÍCHA O., *Zákon o předcházení a nápravě ekologické újmy z pohledu ochrany přírody*, Právo v ochraně přírody [online]. 21. října 2008 Dostupné na internetu:

<http://www.casopis.ochranaprirody.cz/Pravo-v-ochrane-prirody/zakon-o-predchazeni-a-naprave-ekologicke-ujmy-z-pohledu-ochrany-prirody.html>

Výkladový terminologický slovník některých pojmů používaných v analýze a hodnocení rizik pro účely zákona o prevenci závažných havárií [online]. březen 2005 [cit. 15. dubna 2008] Dostupné na Internetu:

http://www.vubp.cz/html_oppz/metodiky/vykladovy_slovník_brezen05.pdf

Zákon č. 59/2006 Sb. o prevenci závažných havárií způsobených vybranými nebezpečnými chemickými látkami nebo chemickými přípravky [online]. Sbírka zákonů ročník 2006, Sagit nakladatelství ekonomické a právní literatury Ostrava [cit. 15. června 2010] Dostupné na Internetu: <http://www.sagit.cz/pages/sbirkatxt.asp?zdroj=sb06059&cd=76&typ=r>

Zákon č. 167/2008 Sb. o předcházení ekologické újmy a o její nápravě a o změně některých zákonů [online]. Sbírka zákonů ročník 2008, Sagit nakladatelství ekonomické a právní literatury Ostrava [cit. 15. června 2010] Dostupné na Internetu:

<http://www.sagit.cz/pages/sbirkatxt.asp?zdroj=sb08167&cd=76&typ=r>

Zákon č. 261/2002 Z. z. o prevencii závažných priemyselných havárií [online]. Zbierka zákonov č. 112/2002 strana 2498, Národná rada SR [cit. 20. června 2010] Dostupné na Internetu: [okrobukn.wbl.sk/Zakon c. 261 2002 Z.z. o prev.zavaz.priem.hav..doc](http://okrobukn.wbl.sk/Zakon_c.261_2002_Z.z._o_prev.zavaz.priem.hav..doc)

Zákon č. 277/2005 Z. z. ktorým sa mení a dopĺňa zákon č. 261/2002 Z. z. o prevencii závažných priemyselných havárií [online]. Zbierka zákonov č. 277/2005 strana 2786, Národná rada SR [cit. 20. června 2010] Dostupné na Internetu:

www.sazp.sk/public/index/open_file.php?file=CEI/Seveso/277_2005.pdf

Zákon č. 359/2007 Z. z o prevencii a náprave enviromentálnych škôd a o zmene a doplnení niektorých zákonov [online]. Zbierka zákonov č. 158/2007 strana 2558, Národná rada SR [cit. 20. června 2010] Dostupné na Internetu:

<http://www.mvlstefanek.sk/2%20poradenstvo/2%20agrolegislativa/podla-typu-predpisov/1%20zakony/zak%20359-2007.pdf>

III. Jiné zdroje

Data poskytnutá z interních databází pojišťovny Allianz a.s. (limity plnění, spoluúčast, počty podniků), 2004-2010, Praha

Data poskytnutá z interních databází pojišťovny Chartis Europe a.s. (limity plnění, spoluúčast, počty podniků), 2004-2010, Praha

Data poskytnutá z interních databází České pojišťovny a.s. (limity plnění, spoluúčast, počty podniků), 2004-2010, Praha

Data poskytnutá z interních databází pojišťovny Generali a.s. (limity plnění, spoluúčast, počty podniků), 2004-2010, Praha

Data poskytnutá z interních databází Kooperativy a.s. (limity plnění, spoluúčast, počty podniků), 2003-2010, Praha

Data poskytnutá z interních databází pojistných smluv Ministerstva Životného Prostredia SR (limity plnění, spoluúčast, počty podniků), 2010, Bratislava

GRŮZA D., vedoucí oddělení ochrany vod ČIŽP Oblastního Inspektorátu Ostrava, Odpověď na žádost o informace dopisem, Česká inspekce životního prostředí 2010.

Odborná konzultace s pověřenou osobou: ČAJKOVÁ, H. odbor managementu environmentálních rizik, Ministerstvo Životného Prostredia SR, Bratislava 2010. Dostupná na adrese: cajkova.henrieta@enviro.gov.sk

Odborná konzultace s pověřenou osobou: POOR, R. jednatel společnosti RISK EXPERTS, 2010. Dostupný na adrese: robert.poor@riskexperts.sk

Odborná konzultace s pověřenou osobou: RUTKA, P. risk manažer, Česká pojišťovna, a.s., 2010. Dostupný na adrese: prutka@cpoj.cz

Odborná konzultace s pověřenou osobou: TROKANOVÁ, Z., Allianz-slovenská poisťovňa, a.s., Bratislava 2010. Dostupná na adrese: zuzana.trokanova@allianzsp.sk

SCHWARZOVÁ S., *Pojištění environmentálních rizik*, bakalářská práce, Ostrava: VŠB-TU Ostrava, Ekonomická fakulta, 2008.

SISROVÁ, J. Ministerstvo životního prostředí 2010. Dostupná na e-mailové adrese: Jindra_Sisrova@env.cz

Souhrnná správa o závažných priemyselných haváriách v Slovenskej republike za roky 2003-2007, Ministerstvo Životného Prostredia SR, Odbor managementu environmentálnych rizik, Bratislava, 2008

ZIKÁN V., *Základní charakteristika směrnice ELD (Environmental Liability Directive), její implementace v České republice, otevřené otázky*, přednáška na semináři České asociace pojišťoven 2010

Seznam zkratek

EU	Evropská unie
ES	Evropské společenství
LP	Limit plnění
SÚ	Spoluúčast
Poj.	Pojišťovna
EŠ	Environmentální škoda
PEU	Prevence ekologické újmy
ČR	Česká republika
SR	Slovenská republika
ŽP	Životní prostředí
ZH	Závažná havárie
ELD	Environmental Liability Directive (Směrnice odpovědnosti za životní prostředí)
Mil.	Milion
ZPH	Závažná průmyslová havárie
Sb.	Sbírka
Z.z.	Zbierka zákonov
ČIŽP	Česká inspekce životního prostředí
SIŽP	Slovenská inšpekcia životného prostredia
MŽP	Ministerstvo životního prostředí
Sk	Slovenská koruna
Kč	Česká koruna
PNEŠ	Prevence a náprava environmentální škody
CO	Oxid uhelnatý
EMAS	Organizace v systému řízení podniků a auditů z hlediska ochrany ŽP
CHKO	Chráněná krajinná oblast
NP	Národní park

Prohlášení o využití výsledků diplomové práce

Prohlašuji, že

- jsem byl(a) seznámen(a) s tím, že na mou diplomovou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb. – autorský zákon, zejména § 35 – užití díla v rámci občanských a náboženských obřadů, v rámci školních představení a užití díla školního a § 60 – školní dílo;
- beru na vědomí, že Vysoká škola báňská – Technická univerzita Ostrava (dále jen VŠB-TUO) má právo nevýdělečně, ke své vnitřní potřebě, diplomovou práci užít (§ 35 odst. 3);
- souhlasím s tím, že diplomová práce bude v elektronické podobě archivována v Ústřední knihovně VŠB-TUO a jeden výtisk bude uložen u vedoucího diplomové práce. Souhlasím s tím, že bibliografické údaje o diplomové (bakalářské) práci budou zveřejněny v informačním systému VŠB-TUO;
- bylo sjednáno, že s VŠB-TUO, v případě zájmu z její strany, uzavřu licenční smlouvu s oprávněním užít dílo v rozsahu § 12 odst. 4 autorského zákona;
- bylo sjednáno, že užít své dílo, diplomovou práci, nebo poskytnout licenci k jejímu využití mohu jen se souhlasem VŠB-TUO, která je oprávněna v takovém případě ode mne požadovat přiměřený příspěvek na úhradu nákladů, které byly VŠB-TUO na vytvoření díla vynaloženy (až do jejich skutečné výše).

V Ostravě dne

.....
Adresa trvalého pobytu studenta

.....
jméno a příjmení studenta

Seznam příloh

Příloha č. 1: Přehled závažných havárií, ke kterým došlo v České republice v letech 2000 až 2009

Příloha č. 2: Srovnání počtu bezprostředních hrozeb ZPH, závažných průmyslových havárií a počtu zraněných v letech 2003 až 2007

Příloha č. 3: Přehled provozovatelů na území SR zařazených do kategorie A

Příloha č. 4: Přehled provozovatelů na území SR zařazených do kategorie B

Příloha č. 1: Přehled závažných havárií, ke kterým došlo v České republice v letech 2000 až 2009

Rok	Název	Místo	Typ havárie	Následky
2000	Spolana	Neratovice	Únik kapalného chlóru ze zásobníku do ovzduší	Lehká zranění 8 osob - nadýchání
2002	Spolchemie	Ústí nad Labem	Požár po výbuchu reaktoru diskontinuální reaktorové výrobně různých typů syntetických pryskyřic	Škoda na technologickém zařízení cca 170 mil. Kč
2002	BorsodChem	Ostrava	Exploze havarijního tanku- výrobní nitrobenzenu	Škoda na technologickém zařízení cca 100 mil. Kč
2002	Spolana	Neratovice	Únik chlóru do ovzduší - při zatopení podniku povodňovou vlnou ve dnech 14. 8. až 18. 8. 2002 vnikla voda do objektu E 4990 a E 4920 a zalila havarijní jímky, ve kterých jsou umístěny zásobníky kapalného chlóru. Ve dnech 15.8., 17. 8. a 23. 8. 2002 došlo k úniku chlóru do vody a do ovzduší	Zasažení vodního toku a únik do ovzduší
2003	Sellier-Bellot	Vlašim	Výbuch technologického zařízení (sedimentační kaskády výroby třaskavé rtuti a přípravy deionisované vody) během čerpání odpadní vody	1 smrtelný úraz
2006	LZ Draslovka	Kolín	Únik kontaminovaných kyanidových vod z objektu detoxikační jímky přes podnikovou kanalizaci do řeky Labe.	Kontaminace vodního toku, úhyn ryb cca 10 tun
2007	Čepro	Hájek	Únik ropných látek	Zasaženy meliorační strouhy o celkové rozloze 2,7 ha
2008	Sartomer	Kralupy n/Vlt.	Požár na výrobní jednotce kapalných kaučuků	Celková přímá škoda způsobená požárem nebo zplodinami hoření byla 87 mil. Kč
2009	SVaK	Opava	Únik plynných chlorových sloučenin jako reakčních zplodin nekontrolované reakce síranu železitého a chloritanu sodného v úpravně vody, následný výbuch	Poškození zařízení skladu a částečný únik do ovzduší
2009	Unipetrol RPA	Litvínov	Únik pyrolýzních benzínů do toku Bíliny	

Zdroj: SISROVÁ, J. Ministerstvo životního prostředí 2010. Dostupná na e-mailové adrese:

Jindra_Sisrova@env.cz

Příloha č. 2: Srovnání počtu bezprostředních hrozeb ZPH, závažných průmyslových havárií a počtu zraněných v letech 2003 až 2007

	2003	2004	2005	2006	2007
Počet bezprostředních hrozeb závažné průmyslové havárie	7	4	1	1	5
Počet závažných průmyslových havárií	0	0	2	1	0
Počet zraněných	0	2	9	0	0

Zdroj: *Souhrnná správa o závažných priemyselných haváriách v Slovenskej republike za roky 2003-2007*, Ministerstvo Životného Prostredia SR, Odbor managementu environmentálných rizik, Bratislava, 2008

Příloha č. 3: Přehled provozovatelů na území SR zařazených do kategorie A

kategória	názov podniku
A	PROGRESS TRADING a.s Trebišov; Skladovací areál minerálních olejov Trebišov
A	VEGUM a.s. Dolné Vestenice
A	OFZ Istebné, prevádzka Široká
A	MESSER TATRAGAS s.r.o. Ba, obch. stredisko - odbyt. sklad Žilina
A	CHEMOLAK a.s. Smolenice
A	SE a.s. Elektrárne Vojany, odštepny závod
A	BRENTAG SLOVAKIA s.r.o. Pezinok
A	MESSER TATRAGAS s.r.o Ba, výrobn.-obchod. str. Šaľa
A	BRENTAG SLOVAKIA s.r.o. OS Slovenská Lupča
A	AIR LIQUIDE SLOVAKIA s.r.o. Bratislava, prevádzka Trnava
A	MESSER SLOVNAFT s.r.o. Bratislava
A	DUNAJ PETROL TRADE a.s. Komárno
A	MESSER TATRAGAS s.r.o. Bratislava, Výrobn - obch. str. Košice
A	ENVIRAL, a.s. Leopoldov
A	Slovnaft, a.s. BA, Prevádzka plnenie člnov areál SPaP a.s. BA
A	SE a.s. Elektrárne Nováky, závod Zemianske Kostoľany
A	Transpetrol a.s. BA, odovzdávacie stredisko ropy č. 1
A	Letisko M.R.Štefánika, Airport Bratislava, a.s.
A	JAVYS, a.s. Jaslovské Bohunice
A	Nafta a.s. Gbely,
A	Privatex Pyro s.r.o
A	Železiarne Podbrezová, a.s., Kolkáreň 35, 976 81 Podbrezová
A	INA Kysuce, Kysucké Nové Mesto
A	Carmeuse Slovakia s.r.o. Slavec
A	Slovenské magnezitové závody, a.s. Jelšava
A	EKOLAS s.r.o., Paderovce 11, 919 30 Jaslovské Bohunice
A	Minioceliareň Strážske
A	JP foam manufacturing, s.r.o
A	Nový energetický zdroj Trebišov
A	Nafta, a.s. - Centrálny areál Gajary - baden
A	REAL - H.M. s.r.o., M.R.Štefánika 3/17 945 01 Komárno
A	CHEMES a.s.Chemlonská 1 066 01 Humenné
A	SLOVALCO a.s.Priemyselná 14, 965 48 Žiar nad Hronom
A	SE a.s. Atómová elektráreň Mochovce
A	Banner, GmbH
A	AQUACHEMIA s.r.o. Žilina
A	MATADOR RUBBER s.r.o.
A	SE a.s. Atómová elektráreň J.Bohunice o.z.

Zdroj: Informační systém prevence závažných průmyslových havárií, dostupné na internetu:
<http://mars.sazp.sk:7337/Sevesop/spisapi.dll/EXEC>

Příloha č. 4: Přehled provozovatelů na území SR zařazených do kategorie B

kategória	názov podniku
B	SLOVNAFT a.s. BA terminál Stožok a Produktovod PS 25 Stožok
B	PETROCHEMA a.s. Dubová
B	SLOVNAFT a.s. Ba, terminál Hronský Beňadik a Produktovod PS 22 H. Beňadik
B	SLOVGLASS a.s. Poltár
B	Traspetrol a.s. BA, Prečerpávací stanica č. 3, Rimavská Sobota
B	CMK s.r.o., Sandrická 30, Žarnovica
B	SLOVNAFT a.s. Vlčie hrdlo - výroba Bratislava
B	Duslo a.s. odštepny závod Istrochem Bratislava
B	DSV Slovakia, s.r.o
B	Slovnaft Petrochemicals, s.r.o
B	Istrochem Explosives, s.r.o 836 05 Bratislava 33, Nobelova 34,
B	SWS, s.r.o. Vojany
B	PROBUGAS a.s. prevádzka Haniska pri Košiciach
B	U.S.STEEL Košice s.r.o.
B	Flaga Progas, s.r.o. prevádzka Bánovce nad Ondavou
B	CHEMZA a.s. Strážske
B	HNOJIVÁ a.s. Strážske HNOJIVÁ Duslo s.r.o.
B	DIAKOL STRÁŽSKE s.r.o
B	TRANSPETROL a.s. BA sklad ropy, Vojany
B	TRANSPETROL a.s. BA, Prečerpávací stanica č.1, Budkovce
B	Transpetrol a.s. BA, Prečerpávací stanica č.2, Moldava nad Bodvou
B	TRANSPETROL a.s. BA Prečerpávací stanica č.4 Tupá
B	DUSLO a.s.
B	BUKOCEĽ a.s. Hencovce
B	SLOVNAFT a.s.Ba, terminál Kapušany
B	EXPLÓZIA SLOVAKIA, s.r.o
B	SLOVECA SASOL SLOVAKIA s.r.o. závod Nováky
B	NOVÁCKE CHEMICKÉ ZÁVODY a.s. Nováky
B	ZVS HOLDING a.s. Dubnica nad Váhom
B	Progas Logistik s.r.o
B	Konštrukta -Defence a.s.
B	Vojenský opravárenský podnik Nováky a.s., Duklianska 60, 972 71 Nováky
B	SLOVNAFT a.s. BA, terminál Kľačany, Produktovod PS 21 Kľačany
B	ZENTIVA, a.s.
B	Transpetrol a.s. Prečerpávací stanica 5 Bučany
B	SLOVNAFT a.s. Ba, terminál Horný Hričov
B	EXPLOSIVES
B	Mondi SCP, a.s.
B	PROBUGAS a.s. Ba, prevádzka Martin

Zdroj: Informační systém prevence závažných průmyslových havárií, dostupné na internetu:
<http://mars.sazp.sk:7337/Sevesop/spisapi.dll/EXEC>